

TSPAKB Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği**Konut Finansmanı Taslağı**

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Doç. Dr. Abdüllatif ŞENER başkanlığında, 26 Ağustos 2005 tarihinde yapılan Ekonomi Koordinasyon Kurulu toplantısında, konut finansmanı ile ilgili yasa taslağı değerlendirildi. Birliğimizi, Başkan Sn. Müslüm Demirbilek'in temsil ettiği

toplantıda Konut Finansman Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Taslağına ilişkin görüşlerimiz dile getirilerek, konut finansmanı sisteminin gayrimenkul arzını da kapsayabilecek bir şekilde oluşturulması önerildi.

Kamuyu Aydınlatma

1990'lı yıllarda yaşanan global finansal krizler, şeffaflık ve sorumluluğun önemini tüm dünyada ortaya koymuştur. Ülkemizde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan finansal krizler de kamuyu aydınlatma sorumluluğunu ön plana çıkarmıştır. Bu kapsamda düzenleyici kurumlar kamuyu aydınlatma esaslarını belirleyerek denetimleri altındaki kurumları yönlendirme çalışmaları başlatmıştır. Kamuyu aydınlatma esasları yurtdışı uygulamalar dikkate alınarak belirlenmektedir. Dünyada bu konudaki temel referans

ise Basel II uygulamasıdır.

Bu ay, Basel II ilkelerinden, üçüncü yapısal blok olarak adlandırılan piyasa disiplini ve bankaların kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini inceledik. Aslında diğer yatırım şirketleri ve kredi kuruluşları da kamuyu aydınlatma konusunda bankalarla hemen hemen aynı yükümlülüklerle tabi olduğundan, çalışmamız sadece bankalar için değil, diğer finansal kuruluşlar için de geçerli olmaktadır. Raporumuzu **Sayfa 6**'da bulabilirsiniz.

Aracı Kurumların Mali Verileri

Aracı kurumların 2005 yılının ilk üç ayına ait UFRS formatındaki mali verilerini konsolide ettik. Raporlama yükümlülüklerinden dolayı sektörün mali analizi, tek dönemle sınırlı kalmış, dönemler arası karşılaştırmaların yapılabilmesi mümkün olmamıştır.

Mali veriler, sektörün yılın ilk üç ayını oldukça olumlu koşullarda geçirdiğine işaret etmekte. Sektörün aktif toplamı 2,1 milyar YTL, üç aylık toplam gelirleri 232 milyon YTL, net karı ise 71 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Detaylı analizimiz **Sayfa 18**'de yer alıyor.

Sunuş

Değerli **gündem** okurları,

Bu yıl piyasalarımızın geleneksel yaz rahatından uzak kaldığı görülüyor. Avrupa Birliği üyeliğimizle ilgili olumlu beklentilerle, işlem hacimleri, endeks ve faiz düzeyleri açısından sonbahara iyimser bir havada giriyoruz.

Öte yandan 2005 yılı, piyasa performansının yanı sıra mali piyasaların derinleştirilmesi ve büyütülmesi açısından da verimli bir sene olma yolunda. Birliğimiz de, sizlerin de takip ettiği gibi, bu yöndeki tüm çalışmaların içinde yer alıyor.

Örneğin Ağustos ayında, Birliğimiz bünyesinde oluşturulan Basel II Çalışma Platformu, Avrupa Birliği'nin halen taslak halinde bulunan yeni sermaye yeterliliği direktifini ele aldı. Avrupa Birliği'nin Basel II ilkeleri çerçevesinde hazırladığı direktif, ülkemizin AB üyeliği sürecinde benimseyeceği bir direktif olacak. Direktifin sektörümüze etkileri değerlendirilerek, konuya ilişkin tespit ve önerileri içeren bir rapor hazırlandı ve Kurul'a iletildi. Sermaye yeterliliği konusundaki çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Ayrıca geçtiğimiz ay, Birlik olarak ilk kez Ekonomi Koordinasyon Kurulu toplantısına katıldık. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Doç. Dr. Abdüllatif ŞENER başkanlığındaki toplantıda konut

finansmanı ile ilgili yasa taslağına ilişkin görüşlerimizi sunma fırsatı bulduk.

Gelişmiş ülkelerde sermaye piyasalarının, ve mali sektörün ayrılmaz bir parçası olan mortgage sisteminin düzenli bir şekilde hayat geçmesi için her tür çabayı gösteriyoruz. Çünkü biliyoruz ki, bu sistemin hayata geçmesi hem sermaye piyasalarımıza yeni ürünler kazandıracak, hem de reel ekonomiyi canlandıracaktır.

Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun dışında Birliğimiz, Dokuzuncu Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına katılmak üzere de davet aldı. Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 dönemini kapsayacak. Birliğimizin, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde kurulan Finansal Hizmetler Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarına katılması arzu ediliyor. Kalkınma Planı'na ilk kez katkıda bulunmak bizim için büyük bir gurur kaynağı olacak.

Tüm bu gelişmeler, Birliğimizin 4 yıl gibi kısa bir sürede, gerek kamu kurumları, gerekse de sermaye piyasası aktörleri nezdinde önemli bir söz sahibi haline geldiğini teyit ediyor.

Bununla beraber, çalışmalarımız sadece yurtiçi faaliyetlerle sınırlı kalmıyor. Eylül ayı içinde Amerika Birleşik Devletleri'ne yapmayı planladığımız seyahatte, NASD başta olmak üzere, diğer sermaye piyasası kurumları ile de temaslarda bulunacağız.

Ayrıca, Uluslararası Menkul Kıymet Düzenleyicileri Birliği olan IOSCO'nun uluslararası özdüzenleyici kurumlar arasındaki işbirliği çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlıyoruz. Birliğimizi sadece ülkemiz içinde etkin değil, uluslararası alanda da aktif bir kurum haline getirmek için çalışıyoruz.

Saygılarımla,

Müslüm DEMİRBİLEK
BAŞKAN

Birlik'ten Haberler...

Basel II Çalışma Platformu Raporu Kurul'a İletildi

Birliğimiz bünyesinde oluşturulan Basel II Çalışma Platformu, Basel II sermaye uyumu çerçevesinde Avrupa Birliği'nin yeni sermaye yeterliliği direktifi taslağının aracı kurumlar üzerindeki etkilerini değerlendirmek üzere çalışmalar yapmış, konuya ilişkin tespit ve önerileri içeren bir rapor hazırlamıştır. Çalışma Platformu'nca hazırlanan rapor Kurul'a iletilmiştir.

A.B.D. Sermaye Piyasası Kurumları Gezisi

Birliğimizin görevleri arasında, yabancı ülkelerin sermaye piyasasında bulunan dengi kuruluşlar ile sermaye piyasaları konusunda her türlü işbirliğinde bulunması gelmektedir. Bu çerçevede, Amerika Birleşik Devletleri sermaye piyasası kurumlarının işleyiş yapısının ve sistemlerinin tanıtılması amacıyla 18-24 Eylül

2005 tarihleri arasında bir gezi düzenlenmektedir.

Birliğimiz, aracı kurumlar, bankalar ve Sermaye Piyasası Kurulu temsilcilerinden oluşan toplam 16 kişinin katılımıyla gerçekleştirilecek olan gezi programında TÜSİAD, NASD (National Association of Securities Dealers), NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotation) ve NYSE (New York Stock Exchange) ziyaretleri planlandı.

Birliğimiz Dokuzuncu Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonunda

9. Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına ilişkin olarak Resmi Gazete'de yayımlanan 5 Temmuz 2005 tarih ve 2005/18 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca Özel İhtisas Komisyonları oluşturulmuştur.

Bu çerçevede, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nca, Finansal Hizmetler (Mali Piyasalar, Finans Kurumları, Bankacılık, Sigortacılık) Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarına katılmak üzere Birliğimizi temsilen Başkan Sn. Müslüm Demirbilek davet edilmiştir.

Eylül 2005 Dönemi Mesleki Gelişim Eğitimleri Eğitim Programı		
Eğitim Tarihi	Eğitim Adı	Süre
3-4 Eylül	Kredi Derecelendirmesi ve Finans	2 gün
19-20 Eylül	Türev Ürünler ve Uygulamaları - İleri Düzey	2 gün
26 Eylül	Türev Ürünler ve VOB Kontratlarının Pazarlanması	1 gün
29-30 Eylül	İç Denetim Açısından Türev Ürün Operasyonları	2 gün

Mesleki Gelişim Eğitimleri

Aşağıdaki tabloda detayları sunulan eğitimlerimize başvurular, eğitim başlama tarihinin 3 gün öncesine kadar devam etmekte ve bireysel başvurular kabul edilmektedir.

Kuruma Özel Eğitimler

Üyelerimizden bir bankanın talebi üzerine 4 gün sürecek olan kuruma özel Türev Araçlar Lisanslama sınavına hazırlık eğitimi planlanmıştır. 17 Eylül 2005 tarihinde başlayacak olan eğitime 21 kişi katılacaktır.

2002-2005 Dönemi Lisanslama Eğitim İstatistikleri		
Temel Düzey	Katılımcı Sayısı	Eğitim Sayısı
Takas ve Operasyon İşlemleri	429	12
Genel Ekonomi	258	9
İlgili Vergi Mevzuatı	229	8
Hisse Senedi Piyasaları, Tahvil ve Bono Piyasaları, Diğer Teşkilatlanmış Piyasa ve Borsalar	202	3
Temel Finans Matematiği, Değerleme Yöntemleri, Muhasebe ve Mali Analiz	189	8
Tahvil ve Bono Piyasaları	165	7
Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları	89	5
Hisse Senedi Piyasaları	73	4
Sermaye Piyasası Mevzuatı, İlgili Mevzuat ve Etik Kurallar	72	3
Diğer Teşkilatlanmış Piyasa ve Borsalar	13	1
Toplam	1,719	60
İleri Düzey		
Finansal Yönetim	266	10
İlgili Vergi Mevzuatı	247	10
Genel Ekonomi ve Mali Sistem	226	9
Ulusal ve Uluslararası Piyasalar	212	9
Sermaye Piyasası Mevzuatı ve İlgili Mevzuat	208	8
Analiz Yöntemleri	178	9
Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar	143	6
Ticaret, Borçlar Hukuku ve İlgili Mevzuat	97	4
Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları	30	2
Toplam	1,607	67
Türev Araçlar		
Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasalarının İşleyişi, Türev Araçlar	147	9
Türev Araçlarla Arbitraj ve Korunma	140	9
Muhasebe, Takas ve Operasyon İşlemleri	63	4
Toplam	350	22
Temel/İleri/Türev Genel Toplam	3,676	149

VOB Eğitimleri

Eylül-Ekim 2005 döneminde Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. üye temsilcisi eğitim programları planlanarak üyelerimize Genel Mektup ile duyurulacaktır.

Tüm gelişim eğitimlerimize ilişkin detaylar www.tspakb.org.tr internet adresimizde Eğitim/Tanıtım bölümünden takip edilebilmektedir.

Lisanslama Sınavlarına Hazırlık Eğitimleri

17-18 Eylül 2005 tarihlerinde düzenlenecek olan Sermaye Piyasası Faaliyetleri Lisanslama sınavlarına yönelik eğitimlerimizin Temmuz ve Ağustos aylarındaki bölümü tamamlanmıştır.

9-11 Eylül 2005 tarihlerinde Türev Araçlar Lisanslama sınavına yönelik Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasalarının İşleyişi, Türev A-

raçlar, Türev Araçlarla Arbitraj ve Korunma modülleri ile Eylül 2005 lisanslama sınavlarına yönelik eğitimlerimiz sona erecektir.

2002-2005 yılları arasında gerçekleştirilen SPK lisanslama sınavlarına hazırlık eğitimlerimizin istatistikleri tabloda sunulmaktadır.

Lisanslama ve Sicil Tutma Faaliyetleri

Birliğimizin sicil tutma sisteminde 31 Ağustos 2005 tarihi itibarıyla sicil kaydı bulunan kişi sayısı 16.072'ye ulaşmış olup, bu kişilerin 8.361'i, diğer bir ifade ile %52'si erkektir. Sicil kaydı bulunan 7.771 kadın çalışan da kayıtların %48'ini oluşturmaktadır.

Mevcut iş bilgilerine göre, Sicil Tutma Sistemi'nde yer alan kişilerden 10.262'si (%64) bir sermaye piyasası kurumunda çalışmaktadır.

Sicil tutma sisteminde, 8.934'ü Temel Düzey, 3.002'si İleri Düzey, 858'i Türev Araçlar, 277'si Değerleme Uzmanlığı ve 598'i Takas ve Operasyon olmak üzere, toplam 13.669 lisans bulunmaktadır.

10.609 kişi tek lisans, 1.103 kişi 2 lisans, 274 kişi 3 lisans, 8 kişi 4 lisans almaya hak kazanmıştır. Dolayısıyla, toplam lisans sayısı 11.994 kişiye karşılık gelmektedir. Bu lisanslarla ilgili olarak Birliğimize ulaşan başvuru sayısı 5.372'dir. Başvuruların 2.928'i sonuçlandırılmıştır.

Lisanslama İle İlgili Sayısal Veriler (Şubat 2003-Ağustos 2005)		
Temel Düzey		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	8,934	100.0%
Başvurmayan	5,908	66.1%
Başvuran	3,026	33.9%
Onaylanan Lisans	1,271	42.0%
Onay Bekleyen Lisans	1,755	58.0%
Erkek	4,184	46.8%
Kadın	4,750	53.2%
İleri Düzey		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	3,002	100.0%
Başvurmayan	1,393	46.4%
Başvuran	1,609	53.6%
Onaylanan Lisans	976	60.7%
Onay Bekleyen Lisans	633	39.3%
Erkek	1,831	61.0%
Kadın	1,171	39.0%
Türev Araçlar		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	858	100.00%
Başvurmayan	566	66.00%
Başvuran	292	34.00%
Onaylanan Lisans	236	80.80%
Onay Bekleyen Lisans	56	19.20%
Erkek	512	59.70%
Kadın	346	40.30%
Değerleme Uzmanlığı		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	277	100.0%
Başvurmayan	29	10.5%
Başvuran	248	89.5%
Onaylanan Lisans	248	100.0%
Onay Bekleyen Lisans	0	0.0%
Erkek	193	69.7%
Kadın	84	30.3%
Takas ve Operasyon		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	598	100.0%
Başvurmayan	401	67.1%
Başvuran	197	32.9%
Onaylanan Lisans	197	100.0%
Onay Bekleyen Lisans	0	0.0%
Erkek	275	46.0%
Kadın	323	54.0%
Toplam		
Lisans Belgesi Almaya Hak Kazanan	13,669	100.0%
Başvurmayan	8,297	60.7%
Başvuran	5,372	39.3%
Onaylanan Lisans	2,928	54.5%
Onay Bekleyen Lisans	2,444	45.5%
Erkek	6,995	51.2%
Kadın	6,674	48.8%

AYIN İNCELEME KONUSU

Bankaların Kamuyu Aydınlatma Yükümlülükleri

Bu çalışmamızda, Basel II kapsamında üçüncü yapısal blok olarak adlandırılan piyasa disiplini ve bu kapsamda bankaların kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini incelemekteyiz.

Zeynep Emre
Araştırma ve İstatistik

Şeffaflık ve sorumluluk, ekonomik ve mali politikanın en önemli iki unsurudur. Her iki unsur doğru ve yerinde kararların alınmasına katkıda bulunmakta, kaynak dağılımında, makroekonomik istikrarda, ekonomik büyüme ve refahta ilerleme sağlamaktadır. Kurumlar kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini yerine getirerek şeffaflığı sağlamakta ve kamuya karşı sorumluluklarını yerine getirmektedir.

1990'lı yıllarda yaşanan global finansal krizler, şeffaflık ve sorumluluğun önemini tüm dünyada ortaya koymuştur. Ülkemizde de 2000 ve 2001 yıllarındaki finansal krizler kamuyu aydınlatma sorumluluğunu ön plana çıkarmıştır. TMSF'ye devrolan bankaların mudileri, el konulan halka açık şirket ve bankaların hisse senetlerine sahip yatırımcılar, bilgi eksikliği nedeniyle mağdur olmuşlardır. Bu kapsamda düzenleyici kurumlar kamuyu aydınlatma esaslarını belirleyerek denetimleri altındaki kurumları yönlendirme çalışmaları başlatmıştır. Kamuyu aydınlatma esasları yurtdışı uygulamalar dikkate

alınarak belirlenmektedir. Bu konudaki en temel uygulama ise Basel II uygulamasıdır.

Basel II, basiretli bir sermaye yeterliliği düzenlemesi, denetim ve piyasa disiplininin tesisi için sağlam temeller oluşturmayı, risk yönetimini ve finansal istikrarı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu şekilde Basel Komitesi, tüm ulusal otoriteleri Basel II'nin gereklerini kendi ulusal bankacılık sistemlerinin özellikleri bağlamında değerlendirmeleri ve uygulamaya yönelik takvim ve yaklaşımlar oluşturmaları konusunda teşvik etmektedir.

Basel II üç yapısal blok üzerine inşa edilmiştir.

- Asgari sermaye yükümlülüğü
- Denetim
- Piyasa disiplini

Bu çalışmanın ana konusu, üçüncü yapısal blok olarak adlandırılan piyasa disiplini ve bu kapsamda bankaların kamuyu aydınlatma yükümlülükleridir. Aslında diğer yatırım şirketleri ve kredi kuruluşları da kamuyu aydınlatma konusunda bankalarla hemen hemen aynı yükümlülüklerle tabidir. Dolayısıyla, çalışmanın içinde banka olarak geçen ifadelerin diğer finansal kuruluşlar için de geçerli olduğu düşünülebilir.

Bankaların finansal bilgilerinin zamanında güvenilir bir şekilde kamuya açıklanması piyasa disiplininin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Kamuya açıklanan bilgiler sayesinde piyasa oyuncuları bankanın faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin içerdiği riskleri değerlendirme imkanına sahip olup, buna uygun tepki gösterebilirler. Bu uygulama, bankaları tedbirli bir şekilde davranmaya yönelterek finansal istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Bu amaçlarla uyumlu olarak denetim otoriteleri, bankaların etkin bir piyasa disiplini için temel teşkil edecek, zamanında, doğru ve kapsamlı periyodik açıklamalar yapmalarını zorunlu kılmalıdır. Açıklanan bilgilerin güvenilirliği, sağlam iç kontrol ve risk yönetim sistemleriyle sağlanmalı, etkin iç ve dış denetimle tamamlanmalıdır.

Özet olarak Basel II, öncelikle finansal kuruluşların aldıkları riskleri karşılayacak bir sermaye yapısına sahip olmalarını, bu yapının uygun bir şekilde denetlenmesini ve bu sürecin kamuya açıklanmasını öngörmektedir. Kamuya açıklanan bilgiler, bu finansal kuruluşların yatırımcıları ve kreditorleri tarafından kullanıldığından, finansal kurumun sağlam bir mali yapıya sahip olması teşvik edilmektedir. Risklerini yeterince kapsayamadığı düşünülen bir finansal kuruluşun borsa değerinin düşeceği, veya risk primi arttığından daha zor koşullarda finansman sağlayacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla "piyasa disiplininin" finansal kuruluşları ölçebilecekleri ve yönetebilecekleri bir risk yapısına sahip olmaya teşvik etmesi beklenmektedir.

Basel II'de öngörülen temel bilgilendirme alanları 6 temel kategoriye ayrılabilir:

- Finansal performans (karlılık, büyüme oranı)
- Finansal durum (sermaye yapısı, ödeme gücü ve likidite)
- Risk yönetim strateji ve uygulamaları
- Maruz kalınan risk düzeyi (kredi riski, piyasa riski, likidite riski, operasyonel risk, faiz riski ve diğerleri)
- Muhasebe politikaları
- Temel faaliyetler, yönetim ve kurumsal yönetimle ilgili bilgiler.

Bankaların en az bu konularda kamuyu düzenli olarak bilgilendirmesi istenmektedir.

I. ÜÇÜNCÜ YAPISAL BLOK – PİYASA DİSİPLİNİ

A. GENEL KAPSAM

Üçüncü Yapısal Bloğun Amaçları

Üçüncü yapısal blok, birinci yapısal blokta yer alan asgari sermaye yükümlülüklerini ve ikinci yapısal blokta yer alan denetimsel gözden geçirme sürecini tamamlamaktadır. Üçüncü yapısal bloğun başlı-

ca amacı, piyasanın banka ile ilgili temel ve önemli bilgilere erişebilmesini sağlamaktır. Bu yolla, bir kamuyu bilgilendirme süreci oluşturularak piyasa disiplininin sağlanması teşvik edilmiş olacaktır.

Üçüncü yapısal blokla, bankalar ve finansal kurumların sürekli değişen ve güncellenen detaylı finansal ve diğer bilgilerinin çeşitli formlar vasıtasıyla kamuya açıklanması öngörülmektedir. Böylece mudilerin, yatırımcıların ve ilgili diğer kişilerin finansal kararlarını belirlemeleri ve söz konusu kurum ve kuruluşların risklerini sağlıklı bir şekilde değerlendirmeleri amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek her türlü bilgi, piyasa katılımcılarına zamanında, eş anlı, eksiksiz ve öngörülen standartlarda açıklanmalıdır.

Uygun Bilgilendirmenin Sağlanması

Piyasa disiplini güvenilir ve sağlam bir bankacılık ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Bu noktadan hareketle, denetim otoriteleri bankaların güvenilir ve sağlam bir şekilde faaliyette bulunmasını sağlamaya özen gösterir. Bunun temelini ise denetim otoritelerinin bankalardan bilgi açıklamalarında bulunmalarını istemesi oluşturur. Bankaların bilgi açıklamalarının sağlanması konusunda her ülkedeki denetim otoriteleri farklı yetkilere sahiptir.

Basel II'ye göre finansal kuruluşlar, yönetim kurullarınca onaylanmış resmi bir kamuyu aydınlatma prosedürüne sahip olmalıdırlar. Bu prosedürler, kamuyu aydınlatma sürecinin çerçevesini çizmek (kimin, hangi bilgiyi, ne zaman, hangi durumlarda açıklayacağını belirlemek) ve kamuyu aydınlatma sürecinin iç kontrolünü sağlamak için gereklidir.

Denetim otoriteleri bankaların kendisine yasal raporlamada bulunmalarını isteme yetkisine sahiptir. Bazı denetim otoriteleri, bu raporlardaki bilgileri kısmen veya tamamen kamuya açıklama zorunluluğu getirebilir.

Denetim otoritelerinin bu yükümlülüklerin uygulanmasını sağlamak için kullanabilecekleri birçok mekanizma vardır. Bu mekanizmalar, ülkeden ülkeye farklılık göstermekte olup, banka yönetimiyle iletişim kurularak bankanın ikna edilmesi ve uyarıl-

masından, bankaya para cezası verilmesine kadar uzanabilmektedir. Uygulanan tedbirin niteliği denetim otoritelerinin yasal yetkilerinin kapsamına ve açıklama yetersizlik ve kusurlarının ciddiyet derecesine bağlı olacaktır.

Yukarıda ana hatları çizilen genel müdahale araçlarına ilave olarak özel tedbirlere de yer verilmesi gerekmektedir. Örneğin bir banka, bilgi açıklamasında bulunması karşılığında daha düşük risk ağırlıkları alıyor ve/veya belirli yöntemleri kullanabilme hakkına sahip oluyorsa, bu bilginin açıklanmaması durumunda bu haklarını kaybedebilmektedir. Dolayısıyla, belli sınırlar dahilinde bir ödül-ceza mekanizması oluşturularak bilgi paylaşımı teşvik edilmektedir.

Muhasebe Açıklamaları ile Etkileşim

Kamuyu bilgilendirme çerçevesinin, daha geniş kapsamlı olan muhasebe standartlarının açıklama yükümlülükleri ile çelişmemesi gerekmektedir.

Banka yönetimi, bilgilerin hangi araçlar vasıtasıyla ve hangi ortamda açıklanacağını kendileri belirleyebilir.

Muhasebe ve diğer yükümlülükler kapsamında zorunlu kılınmamış bilgi açıklamaları için banka yönetimleri kamuyu aydınlatma çerçevesinde açıklanacak bilgileri, ulusal denetim otoritelerinin düzenlemeleriyle uyumlu olan diğer araçlar yoluyla sunabileceklerdir. Bu araçlar, kamunun erişimine açık internet siteleri veya banka denetim otoriteleriyle birlikte doldurulacak kamusal denetim raporları olabilir. Ancak, bankaların ilgili tüm bilgileri mümkün olduğunca aynı nokta üzerinden sunması istenmektedir. Ayrıca bankalar, bilgi açıklamasının finansal raporlar vasıtasıyla yapılmamış olduğu durumlarda bu ek bilgilerin nereden temin edilebileceğini de açıklamak durumundadır.

Finansal raporları veya diğer zorunlu bilgi açıklamalarını yaparken, açıklanan bilgilerin doğruluğunun nasıl sağlanacağı hususuna da açıklık getirilmelidir. Örneğin, yıllık finansal raporlarda yer alan bilgiler genellikle denetimden geçmiş bilgiler olmaktadır ve bu tip açıklamalarla birlikte, yayımlanan ek bilgilerin de denetlenen bu bilgilerle uyumlu olması gerekmektedir. Ayrıca, diğer bilgilendir-

me yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla yayımlanan ek bilgiler, doğruluğunun sağlanabilmesi için iç kontrol değerlendirmeleri gibi oldukça sıkı incelemelere tabi tutulmalıdır.

Bir bilginin doğruluk incelemesinden geçmeden açıklanması durumunda, banka yönetimi derhal bilginin kamuyu bilgilendirme genel prensiplerine uygun biçimde onaylanmasını sağlamalıdır. Bu sağlandığı takdirde, ve muhasebe standartları kurulları, sermaye piyasası otoriteleri veya diğer otoriteler tarafından aksi öngörülmediği sürece, kamuyu aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde açıklanan bilgilerin dış denetimden geçmesi gerekmecektir.

Önemlilik

Bir banka, hangi bilgilerin açıklanmasının uygun olduğuna önemlilik kavramını temel alarak karar vermelidir. Önemlilik kavramı şöyle ifade edilmektedir; unutulması veya yanlış biçimde ifade edilmesi durumunda ekonomik kararlarını oluşturmak için bu bilgiye güvenen bir kullanıcının değerlendirmelerini veya kararlarını değiştirecek veya önemli ölçüde etkileyecek olan bir bilgi önemli olarak kabul edilmektedir. Bu tanım, Uluslararası Muhasebe Standartları ve pek çok ulusal muhasebe çerçevesiyle uyumludur. Bilginin önemlilik değerlendirmesi ülkenin yetkili otoritelerine bırakılmıştır.

Bankaya Ait Özel ve Gizli Bilgiler

Bankaya ait özel bilgiler (ürünler ve sistemler hakkındaki bilgiler gibi), rakiplerle paylaştığı takdirde bankanın bu sistem ve ürünler için yapmış olduğu yatırımların değerinin düşmesine neden olabilecek ve bankanın rekabetçi gücünü zayıflatabilecek bilgilerdir. Yasal bir sözleşmeye veya iki taraflı bir ilişkiye dayanması bağlamında, müşteriler ile ilgili bilgiler genellikle gizli bilgi olarak kabul edilmektedir.

Kamuyu aydınlatma yükümlülükleri çerçevesinde, açıklanması gereken bilgilerin bazı bölümleri özel veya gizli bilgi niteliğinde olabilir. Eğer bu gibi istisnai durumlarda bilginin kamuya açıklanması bankanın pozisyonuna önemli ölçüde zarar verebilecekse, banka bilginin bu nitelikteki bileşenlerini açıklamak zorunda değildir. Ancak,

ilgili konuda daha genel bilgiler sunarak ve bazı hususların açıklanmadığını belirterek bunun gerekçesini açıklamak zorundadır.

Bildirim Sıklığı

Basel II uyarınca bilgi açıklamaları, istisnalar dışında altı aylık dönemler itibarıyla yapılacaktır. Bankanın risk yönetim amaç ve politikaları, raporlama sistemleri ve tanımlar hakkında genel bir özet sunan nitel bilgiler yıllık bazda açıklanabilecektir.

İstisnalar ise, sermaye piyasalarında daha sık raporlama yönündeki eğilim çerçevesinde, uluslararası düzeyde aktif olan büyük bankalar, diğer önemli bankalar ve bunların önemli bankacılık iştirakleri için geçerlidir. Bu kuruluşlar, ana sermayeleri (birinci kuşak sermaye) ile toplam sermaye yeterlilik rasyolarını ve bunların bileşenlerini (bu bileşenler; ana sermaye, toplam sermaye ve toplam sermaye gereksinimini içermektedir) üçer aylık dönemler itibarıyla açıklamak zorundadırlar.

Ayrıca risk tutarları veya diğer hususlarla ilgili bilgilerin hızlı değişim gösterme eğiliminde olduğu durumlarda banka, bu bilgileri de üçer aylık dönemlerde açıklayacaktır. Her durumda bankanın, tüm önemli bilgileri mümkün olan en erken zamanda ve ulusal mevzuatta öngörülmüş süreler içerisinde açıklaması gerekmektedir.

İstikrarlı risk profiline sahip bazı küçük bankaların ise yıllık bazda raporlama yapmasına izin verilmektedir. Bir banka sadece yıllık bazda bildirimde bulunması halinde, bu uygulamanın kendisi için neden uygun olduğunu açıklamalıdır.

B. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Bankalar, yönetim kurullarınca onaylanmış resmi bir bilgilendirme politikasına sahip olmalıdır. Bu politika, açıklanacak bilgileri belirlemek için kullandıkları yaklaşımı ve bilgilendirme süreci üzerindeki iç kontrol mekanizmasını tanımlamalıdır.

Ayrıca, bankalar açıklamaların uygunluğunu değerlendiren bir sürece de sahip olmalıdır. Bu süreç, açıklanan bilgilerin doğruluğunun sağlanması ve açıklamaların sıklığını kapsamaktadır.

Uygulamanın Kapsamı

Finansal bir grupla ilgili açıklamalar söz konusu ise, kamuyu aydınlatma yükümlülükleri en üst seviyedeki konsolide bankacılık grubunca uygulanmalıdır. Eğer, bankacılık grubu içerisinde birden çok banka ve mali kurum varsa her birinin ayrı ayrı açıklama yapmasındansa, ana bankanın bilgi açıklamasında bulunması yeterli olacaktır.

Bunun istisnası, grup içerisindeki önemli bankacılık iştiraklerine ait toplam sermaye yeterliliklerinin ve birinci kuşak sermaye yeterliliklerinin ana kuruluş tarafından açıklanmasıdır. Bu uygulamanın amacı, söz konusu iştiraklerin Basel II'nin grup içerisindeki sermaye veya fon transferi üzerine getirdiği diğer sınırlamalara uyumunun sağlanmasıdır.

Grup ve İştirakler ile İlgili Bildirimler

Genel açıklamalar kapsamında, öncelikle kamuyu aydınlatma yükümlüğüne tabi olan ana bankacılık grubunun adı ve grup içindeki kuruluşların özet bir tanımı verilir. Grup içi kuruluşlar tanımına, yatırım şirketleri, sigorta şirketleri ve diğer finansal iştirakler, ticari iştirakler, sigortacılıktaki önemli azınlık payları, finansal ve ticari kuruluşlar girmektedir.

Bu kuruluşların ana bankacılık grubuyla konsolidasyonu da önem taşımaktadır. Tam konsolidasyona tabi tutulanlar, kısmi konsolidasyona tabi tutulanlar, sermayeden indirilmiş olanlar, ve bunların dışında kalan iştirakler ayrı ayrı listelenir.

Konsolidasyona dahil edilmiş olan sigorta iştiraklerindeki toplam sermaye fazlasının, varsa konsolide edilmemiş iştiraklerdeki sermaye açığı tutarının ve bu nitelikteki iştiraklerin isimlerinin açıklanması zorunludur. Sermaye fazlası, bu iştiraklere yapılan yatırımın tutarıyla bunların zorunlu yasal sermayeleri arasındaki farktır. Sermaye açığı ise mevcut sermayenin yasal asgari sermaye yükümlülüğünün altında kalan kısmıdır.

Diğer iştirakler kapsamında ise, konsolidasyona dahil edilmek yerine, riskle ağırlıklandırılan iştirakler yer almaktadır. Bu iştiraklere yapılmış olan toplam yatırım tutarı, iştiraklerin isimleri, bunların kurulu buldukları veya faaliyet

gösterdikleri ülkeler, ortaklık payı ve farklılık varsa sahip olunan oy oranı gibi bilgilerin açıklanması beklenmektedir. Ayrıca, bu yöntemi kullanmış olmanın yasal sermaye üzerinde, sermayeden indirme veya diğer konsolidasyon bazlı yöntemlere kıyasla yaratmış olduğu sayısal etki de belirtilmelidir.

Grup içi fon transferleri ile ilgili yasal kısıtlamalar, yasal sermaye ile ilgili kısıtlamalar veya varsa diğer önemli engellerin de belirtilmesi gerekir.

Sermaye ile İlgili Bildirimler

1. Sermaye Yapısı

Bankanın sermayesinin aşağıdaki şekilde açıklanması istenmektedir.

- Her bir kalem ayrı ayrı açıklanmak üzere, birinci kuşak sermaye tutarının bileşenleri:
 - Ödenmiş sermaye/adi pay senedi,
 - Yedekler,
 - İştiraklerdeki azınlık payları,
 - Finansal araçlar,
 - Diğer sermaye araçları,
 - Sigorta iştiraklerinin sermaye fazlası,
 - Birinci kuşak sermayeden indirilen yasal sermaye hesaplama farkları,
 - Şerefiye ve yapılan yatırımlar dahil birinci kuşak sermayeden indirilen diğer tutarlar.
- İkinci ve üçüncü kuşak sermayelerin toplam tutarı.
- Sermayeden indirilen diğer değerler.
- Toplam nitelikli (kullanılabilir) sermaye.

2. Sermaye Yeterliliği

Banka, hali hazırda yürüttüğü faaliyetler ile gelecekteki faaliyetlerini destekleyebilme gücü açısından sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullandığı yaklaşım hakkında özet bir açıklama yapmalıdır. Bu açıklama yatırımcıların sağlıklı bir değerlendirme yapmasına yardımcı olacaktır. Her risk grubu için kullanılabilir yöntemler ve açıklama yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir.

- Kredi riski için sermaye gereksinimi:
 - Standart veya basitleştirilmiş standart yaklaşımın kullanıldığı her bir portföy için ayrı açıklama.

- İçsel derecelendirme yöntemlerine tabi portföylerde, her bir portföy için ayrı ayrı açıklanmak üzere:
 - Kurumsal krediler portföyü, kamu portföyü ve bankalar portföyü,
 - Konut kredileri portföyü,
 - Perakende krediler portföyü.
 - Menkul kıymetleştirmeden kaynaklanan risk tutarları.
- İçsel Derecelendirme Bazlı yaklaşım kapsamındaki hisse senedi risk tutarları için sermaye gereksinimi:
 - Piyasa değeri bazlı yaklaşımlara tabi olan hisse senedi portföyleri;
 - Basit risk ağırlığı yöntemine tabi hisse senedi portföyleri ve,
 - İçsel modellere baz teşkil eden hisse senedi portföyleri
 - Riske maruz değer yaklaşımlarına tabi olan hisse senedi portföyleri.
 - Piyasa riski için sermaye gereksinimi:
 - Standart yaklaşım,
 - İçsel model yaklaşımı.
 - Operasyonel risk için sermaye gereksinimi:
 - Temel gösterge yaklaşımı,
 - Standart yaklaşım,
 - İleri ölçüm yaklaşımları.
 - Toplam sermaye ve birinci kuşak sermaye rasyoları:
 - En üst düzeydeki konsolide grup için ve,
 - Önemli bankacılık iştirakleri için.

Maruz Kalınan Riskler ve Değerlendirilmesi ile İlgili Bildirimler

Bankanın maruz kaldığı riskler ve bu riskleri tanımlama, ölçme, izleme ve kontrol etmede kullandığı teknikler piyasa katılımcılarının banka hakkında değerlendirme yaparken göz önünde bulundukları önemli bilgilerdir. Kredi riski, piyasa riski, bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riski, hisse senedi riski ve operasyonel risk, temel bankacılık riskleri olarak ele alınmaktadır. Ayrıca kuruluşun risk profilini etkileyen kredi riski azaltımına ve varlıkların menkul kıymetleştirilmesine ilişkin açıklamalara da yer verilmelidir.

Yasal sermayenin değerlendirilmesinde farklı yak-

laşımlar kullanan bankalar için farklı bilgilendirme yükümlülükleri getirilmektedir. Standart yaklaşıma tabi olan kurumlar ile, içsel derecelendirme bazlı yaklaşıma tabi olan kurumların açıklama yükümlülükleri farklılık göstermektedir.

Bankalar her bir risk alanı (kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk, faiz oranı riski ve hisse senedi riski) için risk yönetim amaç ve politikalarını açıklamalıdır. Bu açıklama, izlenen stratejiler ve uygulanan süreçleri, ilgili risk yönetim fonksiyonunun yapısı ve organizasyonunu, risk raporlama ve risk ölçüm sistemlerinin kapsamı ve niteliğini içermelidir. Ayrıca, finansal korunma (hedging) ve risk azaltım (mitigating) politikaları ile bu politikaların etkinliğini sürekli olarak gözetim altında bulundurmaya yönelik stratejiler ve uygulanan süreçlere de yer verilmelidir.

1. Kredi Riski

Bankalar için Genel Açıklamalar

Kredi riski ile ilgili genel açıklamalar piyasa katılımcılarına bankanın toplam kredi riski ile ilgili bir dizi bilgi sağlamaktadır. Bu bilgilerin bağımsız denetimden geçmesi zorunlu değildir.

Kredi riski hesaplaması için ya kredi derecelendirme kuruluşlarının verdiği notlar, ya da (düzenleyici kurum onayına bağlı olarak) bankaların içsel derecelendirme modelleri kullanılabilir.

Sermaye değerlendirme yöntemleri ile ilgili açıklamalarda esas olan, risklerin özel nitelikleri ve sermayenin değerlendirmesinde kullanılan araçlar hakkındaki bilgilerdir. Bu açıklanan bilgilerin güvenilir olup olmadığının kullanıcılar tarafından değerlendirilebilmesi için gerekli verilerin de sunulması gereklidir.

Kredi riski ile ilgili genel bilgiler kapsamında, bankanın kredi riski yönetim politikası, kredilerin muhasebe açısından vadesinin geçmesi ve zafiyete uğraması durumlarının tanımı, genel ve özel karşılıklar için izlenen yöntemler ile kullanılan istatistiksel yöntemlerin açıklaması yer almaktadır.

Temel İçsel Derecelendirme Bazlı (İDB) ve İleri İçsel Derecelendirme Bazlı yaklaşımları *kısmi* olarak uygulayan bankalar için:

a) Standart yaklaşım,
b) Temel İDB yaklaşımı,
c) İleri İDB yaklaşımı,
kapsamındaki her bir portföyün içerdiği risklerin nitelikleri açıklanmalıdır. Bununla beraber, tamamen ileri yaklaşım yöntemine geçiş süreci için banka yönetiminin yapmış olduğu planlar ve geçiş için tespit edilen zamanlamanın belirtilmesi gerekir.

Bu genel açıklamaların ardından, açıklama dönemi için toplam brüt kredi riski tutarı ile ortalama brüt risk tutarı, temel kredi türlerine ayrıştırılmış şekliyle belirtilir. Kredi türlerine göre sınıflandırma, muhasebe kurallarında belirlenen esaslar çerçevesinde yapılabilecek ve örneğin;

a) krediler,
b) taahhütler
c) türevler hariç diğer bilanço dışı işlemler,
d) borçlanmayı temsil eden menkul kıymetler,
e) tezgah üstü (OTC) türevler,
biçiminde olabilecektir.

Ortalama risk tutarının hesaplanma yöntemi, muhasebe standartları veya diğer bir düzenleme tarafından belirlenmişse, belirlenen yöntem izlenecektir. Aksi takdirde hesaplamalar, banka sistemlerinin yönetim için, denetim otoritesi için veya diğer amaçlar doğrultusunda veri ürettiği en sık zaman aralıkları esas alınarak yapılacak ve elde edilen ortalamaların bankanın faaliyetlerini temsil etmesine dikkat edilecektir.

Brüt kredi riski tutarının hesaplanmasında muhasebe hesapları arasında mahsuplaşma yapılabilir, fakat kredi riski azaltım teknikleri (teminatlar, netleştirme vb.) dikkate alınmamaktadır.

Kredi risklerinin, temel kredi türleri itibarıyla çeşitli şekillerde dağılımından bahsedilmesi gerekmektedir. Birinci dağılım coğrafi bazlı olup, coğrafi alanlar tek tek ülkelerden, ülke gruplarından veya ülkeler içindeki bölgelerden oluşabilecektir. Bankalar coğrafi dağılımı, portföylerini coğrafi bazda nasıl yönettiklerine bağlı olarak tanımlamayı seçebilecektir. Kredilerin coğrafi olarak sınıflandırılmasında kullanılan ölçüt açık biçimde belirlenmelidir.

İkinci ayırım şekli, risklerin temel kredi türleri iti-

bariyle sektörlere veya kredi müşterilerine göre dağılımıdır. Üçüncü ayırım ise, tüm portföyün vadeye kalan sürelerle göre dağılımıdır. Süre hesabında kredi sözleşmesinde öngörülmüş olan vade esas alınmaktadır.

Bu ayırımlar bazında açıklanması gereken diğer kredi bilgileri ise, zafiyete uğramış kredi miktarı ile tahsili gecikmiş kredi miktarlarıdır. Bunun yanı sıra özel ve genel kredi karşılıkları ve raporlanan dönemde zarar olarak yazılan kredi tutarlarının da belirtilmesi gereklidir.

Kredi karşılıklarında meydana gelen değişikliklerin mutabakat (reconciliation) şekli de açıklanacak bilgiler arasında yer almaktadır. Mutabakat işlemlerinde, özel ve genel karşılıklar ayrı ayrı gösterilmektedir. Burada, karşılık türünün tanımı, karşılığın açılış bakiyesi, dönem içerisinde karşılıklardan yazılan zararlar, dönem içerisinde tahmin edilen olası kayıplar için ayrılan karşılıklar, karşılıklar arasındaki transferler de dahil olmak üzere diğer uyarlamalar (kur farklılıkları, faaliyet birleştirmeleri, iştirak satın almalar ve elden çıkarmalar gibi) ve karşılığın iptal edilmesi belirtilir. Doğrudan gelir gider tablosuna kaydedilmiş olan zarara dönüşen karşılıklar ile tekrar kara iade edilen karşılıklar ayrı ayrı açıklanmalıdır.

Sonuç olarak, her bir portföy için kullanılan yöntem göre (standart yaklaşım, temel İDB yaklaşım veya ileri İDB yaklaşım) hesaplanan risk tutarları açıklanmalıdır.

Standart Yaklaşım Kapsamındaki Portföylerle İlgili Olarak Açıklanacak Bilgiler

Standart yaklaşım kapsamındaki portföyler için kullanılan dış kredi değerlendirme kuruluşları (DKDK) ile ihracat kredi kuruluşlarının (İKK) isimleri ve bunlarda herhangi bir değişiklik olması durumunda bu değişikliğin nedenleri belirtilir. Her bir kredi türü için hangi kuruluşun notlarının dikkate alınacağı da açıklanmalıdır. Bu değerlendirme kuruluşları tarafından kullanılan notların risk kategorileri ile ilişkilendirilmesi de kamuya açıklanır. Eğer banka, denetim otoritesi tarafından belirlenen standart bir risk sınıflandırması uyguluyorsa, bu bilginin açıklanması gerekli olmayacaktır.

Standart yaklaşım kapsamında, teminatsız kalan alacak tutarları ve her bir risk kategorisi itibariyle bankanın henüz tahsil edilmemiş (derecelendirilmiş veya derecelendirilmemiş) alacaklarının miktarı açıklanır.

İDB Yaklaşımlara Tabi Portföylere İlişkin Açıklamalar

Kredi riski için yasal sermayenin değerlendirilmesinde İçsel Derecelendirme Bazlı yaklaşımların kullanılması Basel II'nin getirdiği yeni bir yöntemdir. Buna göre bankalar, asgari sermaye yükümlülüklerinin hesaplanmasında, belli koşullar çerçevesinde, kendi içsel verilerini kullanabileceklerdir.

Kamuyu bilgilendirme yükümlülükleri, piyasa katılımcılarının İDB yaklaşımını kullanan bankaların maruz kaldığı kredi risklerini, İDB sisteminin uygunluğunu ve uygulamanın genelini değerlendirebilmelerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır.

İlk olarak, denetim otoritesinin yaklaşıma geçiş ve yaklaşımın kullanılmasına ilişkin verdiği onayın açıklanması gerekir. Sonrasında, içsel derecelendirme sisteminin yapısı ile, içsel ve bağımsız derecelendirme notları arasındaki ilişkinin yatırımcılara anlatılması gereklidir. İçsel tahminlerin sermaye hesaplamaları dışında kullanıldığı durumlar ve kredi riski azaltımının yönetilmesi süreçleri de aktarılır. Derecelendirme sisteminin bağımsızlığı ile bu sistemin kontrol mekanizmaları da açıkça belirtilmelidir.

İçsel derecelendirme sürecinin beş farklı portföy için ayrı ayrı açıklanması gereklidir. Bunlar:

- Kurumsal krediler portföyü (KOBİ kredileri, özel amaçlı krediler ve satın alınmış kurumsal kredileri de kapsamak üzere), kamu ve banka kredileri portföyleri;
- Hisse senetleri portföyü;
- İpotekli konut finansman kredileri;
- Döner (revolving) perakende krediler portföyü;
- Diğer perakende krediler portföyü.

Her bir portföy için yapılacak açıklama, portföyün içerdiği risk türlerini ve hesaplamalarda kullanılan varsayımları içermelidir. Bu varsayımlar, temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp ve temerrüde

düşebilecek tutar tahminleri ile, bunların belirlenmesinde kullanılan tanımlar, yöntemler ve verilerdir.

Perakende portföyü hariç diğer portföyler için anlamlı bir kredi riski ayrıştırması yapılabilmesi için şu bilgiler sunulmalıdır:

- Toplam risk tutarı (kurumsal krediler, kamu ve banka kredileri için henüz tahsil edilmemiş alacaklar ile kullanılmamış limitlerin temerrüt halinde kayıp tutarları, hisse senedi yatırım tutarları);
- İleri İDB yaklaşımı uygulayan bankalar için risk tutarı ile ağırlıklandırılmış ortalama temerrüt halinde kayıp (yüzde olarak);
- Ortalama risk ağırlığı.

Perakende portföyü açıklamaları ise iki şekilde yapılabilir. Birincisi, diğer portföylerde olduğu gibi havuzlar itibarıyla ana hatlara yer verilen açıklamalardır. Diğeri ise kredi riski için anlamlı bir ayırım yapmaya olanak sağlayacak şekilde risk tutarlarının ayrıştırılarak analizinin yapılmasıdır.

Bilgilendirme kapsamında, tarihsel verilerin de açıklanması gerekmektedir. Bu açıklamalar, her bir portföy için önceki dönemde gerçekleşen kayıpları (zarar yazılan krediler ve ayrılan özel karşılıklar gibi), bu kayıpların daha önceki dönemlerde gerçekleşenlerden nasıl farklılık gösterdiğini ve daha uzun bir dönem için bankanın yapmış olduğu tahminleri içermektedir. Bu tahminler anlamlı değerlendirmelerde bulunulmasına imkan verecek kadar uzun bir süreyi kapsamalı ve her bir portföy için gerçekleşen sonuçlara karşılık, bankanın yapmış olduğu kayıp tahminleri hakkında bilgi vermelidir.

Tarihsel bilgiler, yatırımcıların ortaya konan bilgilerin uzun dönemde geçerliliği konusunda fikir sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu bilgilerin açıklanması 2009 yılı sonundan itibaren zorunlu olacaktır. Ancak bankaların daha erken adaptasyonu yetkili otoriteler tarafından teşvik edilmektedir. Böylece bankalar, daha uzun bir zaman dilimine ait yeterli düzeyde veri toplayarak anlamlı bilgiler sunabileceklerdir.

Bankanın yapmış olduğu, temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt halinde risk tutarı

tahminleri ile uzun dönemde gerçekleşen sonuçlar arasında önemli farklılıklar bulunması halinde banka, bu bilgilerle beraber farkların nedenleri hakkında açıklama yapmalıdır.

Kredi Riski Azaltımı

Bankalar, hesaplanacak sermaye yükümlülüğünü azaltmak amacıyla yaptıkları kredi riski azaltımları ile ilgili bilgi vermek durumundadır. Mümkün olması durumunda, bankaların sermaye gereksiniminin düşürülmesinde dikkate alınmayan risk azaltma araçları konusunda da bilgi açıklamaları istenmektedir.

Kredi riski azaltımı ile ilgili genel açıklamalar şöyledir:

- Bankanın bilanço içi ve bilanço dışı netleştirmeleri ne düzeyde kullandığının belirtilmesi ve bunlarla ilgili politika ve prosedürleri,
- Alınan teminatların değerlendirilmesine ve yönetimine yönelik politika ve prosedürler,
- Banka tarafından alınan başlıca teminat türlerinin açıklanması,
- Başlıca garantörler/kredi türevi işlemlerindeki tarafların türleri ve bunların kredi değerlilikleri,
- Kredi riski azaltımı kapsamında ortaya çıkan risk (piyasa ve kredi) konsantrasyonu hakkında bilgiler,
- Standart yaklaşım ve/veya Temel İDB yaklaşımında açıklanan her bir kredi portföyü için gerekli şartları taşıyan finansal teminatlar,
- Standart yaklaşım ve/veya İDB yaklaşımında ayrı ayrı açıklanan her bir kredi portföyü için garantiler veya kredi türevleri ile kapsanan toplam risk tutarı.

Menkul Kıymetleştirme

Menkul kıymetleştirme işlemleri ile ilgili açıklamalarda, varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteye dayalı menkul kıymetler, faiz ya da yabancı para swap'ları, kredi türevleri gibi araçlara ilişkin pozisyonların değerlendirilmesi ele alınmaktadır.

Bankalar, menkul kıymetleştirme faaliyetlerine ilişkin amaçlarını ve bu işlemler dolayısıyla banka dışı

şındaki kişi ve kuruluşlara transfer edilen kredi riski tutarlarını açıklarlar. Bankanın menkul kıymetleştirme sürecinde oynadığı rol da önemlidir. Banka, ihraççı, yatırımcı, varlığa dayalı menkul kıymet ihraççısı, likidite sağlayıcısı, swap imkanı sağlayıcısı gibi roller üstlenebilir. Her bir menkul kıymetleştirmede bankanın oynadığı rolün kapsamına dair göstergelerin belirtilmesi gerekir. Ayrıca, bankanın menkul kıymetleştirme faaliyetlerinde izlediği sermaye yükümlülüğü hesaplama yaklaşımı da kamuya açıklanır.

Bankanın menkul kıymetleştirme faaliyetlerinde izlediği muhasebe politikalarının özeti şu şekilde açıklanır:

- İşlemin satış olarak mı yoksa finansman olarak mı değerlendirildiği,
- Satıştan elde edilen kazancın muhasebeleştirilmesi,
- Son raporlama döneminden sonra ortaya çıkan değişiklikler ve bu değişikliklerin etkisini de kapsayacak biçimde tahakkuk etmiş faizin değerlendirilmesinde kullanılan temel varsayımlar,
- Diğer muhasebe politikaları (örneğin türev ürünler) kapsamına alınmıyor ise, sentetik menkul kıymetleştirmelerin ne şekilde değerlendirildiği.

Menkul kıymetleştirmede kullanılan dış derecelendirme kuruluşlarının isimleri ve her bir kuruluşun banka tarafından kullanılan menkul kıymetleştirme risk tutarları açıklanır.

Banka tarafından menkul kıymetleştirilen ve menkul kıymetleştirme işlemi olarak kabul edilen (geleneksel/sentetik olarak sınıflandırılan) toplam tahsil edilmemiş risk tutarları belirtilir. Bunlar kredi kartları, otomobil ve ev kredileri olabilir. İhraççı bankanın, menkul kıymetleştirmeden kaynaklanan hiçbir riski üstlenmediği işlemler ayrıca gösterilmeli, fakat yalnızca başlangıç yılında raporlanmalıdır. Bankaların sadece destekleyici (sponsor) olarak iştirak ettikleri işlemlerden kaynaklanan riskler ile menkul kıymetleştirme çerçevesindeki diğer işlemlerden kaynaklanan risklerini ayırması istenmektedir.

Ayrıca, yine banka tarafından menkul kıymetleştirme kapsamındaki varlıklardan zafiyete uğramış/ tahsili gecikmiş olanların miktarı, cari dönemde bankanın yazdığı zararlar ile satın alınan veya portföyde tutulan menkul kıymetleştirme kaynaklı risklerin toplam miktarı açıklanır.

Erken ödeme özelliğine sahip menkul kıymetleştirmeler için işlemin dayandığı varlığın türüne göre şu hususlar açıklanacaktır:

- Satıcı ve yatırımcıların lehine olmak üzere toplam nakdi kullandırım tutarları;
- Bankanın kendi nakit kullandırmalarına ilişkin bakiye ile, henüz kullanılmamış gayrinakdi limitlere yönelik olarak İDB yöntemleriyle hesaplanmış olduğu toplam sermaye yükümlülükleri;
- Bankanın yatırımcılara nakit kullandırmalarına ilişkin bakiye ile, kullanılmamış limitlere ilişkin olarak İDB yöntemleriyle hesaplanmış olan toplam sermaye yükümlülükleri.

Standart yaklaşımı kullanan bankalar da bu bilgileri açıklamak zorundadırlar. Ancak bu bankalar sermaye yükümlülüklerinde standart yaklaşıma göre hesaplanan tutarları kullanacaklardır.

Son olarak, varlık türlerine göre menkul kıymetleştirilen risk tutarları ve yine varlık türlerine göre elde edilen kar veya zarar da dahil olmak üzere ilgili dönem içinde bankanın gerçekleştirdiği menkul kıymetleştirme faaliyetlerinin özeti sunulur.

2. Piyasa Riski

Piyasa riski, bilanço içi veya dışı pozisyonların, piyasadaki fiyat hareketleri dolayısıyla maruz kaldıkları kayıp riskini ifade etmektedir. Bu riski, bankanın kendi portföyünde (alım-satım hesapları) kar amaçlı olarak tuttuğu faize bağlı enstrümanlar ve hisse senetleri taşımaktadır. Ayrıca, banka genelinde döviz ve emtia riski de dikkate alınmaktadır.

Bu kapsamda, standart yaklaşımı benimseyen bankalar, faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski, kur riski ve emtia riski için gerekli sermaye yükümlülüklerini açıklamalıdır.

İçsel model yaklaşımını (İMY) benimseyen bankalar her bir portföy için kullanılan modelin özelliklerini, portföye uygulanan stres testinin tanımını, içsel modellerin ve modelleme sürecinin doğruluğunu ve tutarlılığını sağlamak için kullanılan geriye dönük testleri ve onaylama yaklaşımlarını açıklamak zorundadır. Denetim otoritesinin modelin geçerliliğini ne kapsamda kabul ettiği belirtilmelidir.

İçsel model yaklaşımındaki alım-satım portföyleri için;

- Raporlama döneminde ve dönem sonunda en yüksek, en düşük ve ortalama riske maruz değer tutarları,
- Riske maruz değer tahminlerinin, gerçekleşen fiili kar/zararın ve geriye dönük test sonuçlarındaki önemli sapmaların analizini de içeren bir karşılaştırması yapılmalıdır.

3. Operasyonel Risk

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız iç işlemler, kişiler ve sistemler ile dışsal olaylardan kaynaklanabilecek kayıp riski olarak tanımlanmaktadır. Operasyonel risk hesaplaması ilk defa Basel II ile gündeme gelmiştir.

Operasyonel riskler için gerekli sermayenin belirlenmesinde bankanın kullanması uygun bulunan yaklaşımın açıklanması gereklidir. Eğer banka, operasyonel riskin ölçümünde İleri Ölçüm Yaklaşımını (İÖY) kullanıyorsa, bankanın ölçüm yaklaşımında dikkate aldığı içsel ve dışsal etkenleri ve operasyonel risk azaltımı amacıyla kullanılan sigortalama uygulamalarının açıklaması gerekir. Bu yöntemin kısmi kullanımı durumunda, kullanılan farklı yaklaşımların kullanım alanı ve kapsamı da açıklanır.

4. Hisse Senetleri Riski

Hisse senetleri riski, hisse senedi niteliğindeki diğer tüm yatırım araçlarını ve sermaye iştiraklerini içermektedir. Yapılan açıklamalarda, değer artış kazancı elde etmek için tutulan hisse senetleriyle, herhangi bir ilişki ya da stratejik amaçlarla edinilen hisse senetlerinin ayrıştırılması gerekmektedir. Buna ek olarak, hisse senetlerinin değerlendirme ve muhasebeleştirme yöntemleri de açıklanır. Açıklamalar, bu yöntemlerin dayandığı temel varsayımları, değerlemeyi etkileyen uygulamaları ve bu uy-

gulamalarda meydana gelen önemli değişiklikleri içermelidir.

Hisse senedi yatırımlarının bilançoda açıklanan değerleri ile piyasa değerleri kamuya açıklanır. Bor-saya kote edilmiş hisse senetleri için piyasa değerleri ile defter değerleri arasında önemli fark bulunduğu takdirde bu ikisi arasındaki karşılaştırmalar da sunulmalıdır.

Yatırım tutarları, halka açık olan ve açık olmayan olarak sınıflandırılır ve nitelikleri belirtilir.

Raporlama dönemi içerisindeki satışlardan veya tasfiyelerden kaynaklanan, gerçekleşmiş kümülatif kazanç/kayıpların yanı sıra, mali tablolara yansıtılmış veya yansıtılmamış değer artış/azalışları açıklanır. Ayrıca bunların herhangi birinin ana sermaye ve/veya katkı sermayeye dahil edilmiş olan tutarı da açıklanır.

Hisse senedi yatırımları bankanın kullandığı metodoloji ile uyumlu olarak gruplanır. Gruplar bazında yasal sermaye yükümlülükleri ve yapılan yatırım tutarları açıklanır.

5. Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riskinin niteliği kapsamında, kredi erken ödemeleri ve vadesiz mevduatların gelişimi ile ilgili varsayımları da içerecek şekilde temel varsayımlar ve faiz oranı ölçüm sıklığı açıklanır. Kullanılan yöntemlere göre, faiz oranlarındaki yukarı veya aşağı yöndeki şoklar nedeniyle, bankanın gelirlerinde veya ekonomik değerinde meydana gelen artış/azalışların belirtilmesi gerekir.

II. ÜLKEMİZDE MEVCUT DÜZENLEMELER

Türkiye’de kamuyu aydınlatma yükümlülükleri kapsamındaki mevcut düzenlemeler;

- BDDK tarafından yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ: Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı,
- Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Seri:XI, No:25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Tebliği ve,

- Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Seri:V, No:77 Aracı Kuruluşların Kamuyu Aydınlatma Esaslarına İlişkin Tebliğdir.

A. ARACI KURUMLAR

Türkiye’de aracı kurumların üçer aylık ara dönemlerle ve yıllık olarak mali tablolarını (bilanço, gelir tablosu, nakit akım ve özsermaye değişim tablosu) hazırlamaları, ayrıca altışar aylık dönemlerde hazırlanan mali tablolarını ise bağımsız denetimden geçirmeleri gerekmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu, sermaye yeterliliği dahil olmak üzere, aracı kurumların belli bilgileri Kamuyu Aydınlatma Formları ile Birliğe göndermelerini istemiştir. Ayrıca formların Birliğin internet sayfasının yanı sıra, aracı kurumun merkez ve merkez dışı örgütlerinde kamuya duyurulma zorunluluğu getirilmiştir. Mali tablolar ve sermaye yeterliliğine ilişkin açıklamalar üçer aylık dönemlerde, diğer bilgiler ise değişiklik oldukça, üç aylık süreyi beklemeden, yenilenmektedir. Formda yer alan bilgiler şöyledir:

- Aracı kurumu tanıtıcı bilgiler (iletişim bilgileri, merkez dışı örgütleri, sahip olduğu yetki belgeleri, ortaklık yapısı, yönetim yapısı, imza yetkilileri, kurucusu olduğu yatırım fonlarına ilişkin bilgiler),
- Hukuki durumuna ilişkin bilgiler (aldığı cezalar, özel hukuk davaları, ceza davaları hakkında bilgiler),
- Mali durumuna ilişkin bilgiler (ana kalemler itibarıyla bilanço ve gelir tablosu, sermaye yeterliliği tablosu, sermaye yeterliliği verilerinin temel yükümlülükler karşısındaki durumu, aykırılıklar oluşmuşsa nedenleri, alınan tedbirlerle ilişkin açıklamalar, varsa mali tablolar ve sermaye yeterliliği tablolarına ilişkin bağımsız denetim görüşü).

B. BANKALAR

Bankalar da aracı kurumlara benzer şekilde Kamuyu Aydınlatma Formunu doldurmakla yükümlü olup mali tablo ve sermaye yeterliliği bölümlerinden muaftırlar. Ancak, bankalar da BDDK’nın düzenlediği Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar hakkındaki tebliğe göre hazırladıkları raporlama

paketinde detaylı bilgilere yer vermektedirler. Bu raporlamalar üç aylık dönemlerde yapılmakta, bağımsız denetim raporu ise altı aylık dönemlerde yenilenmektedir. Konsoli-dasyona tabi bankalar konsolide mali tablolarını sunmaktadırlar.

Raporlama paketi yedi bölümden oluşur. Bunlar;

- Genel Bilgiler (Bankanın hizmet türü, faaliyet alanı, dahil olduğu gruba ilişkin açıklamalar)
- Mali Tablolar (Bilanço, bilanço dışı yükümlülükler tablosu, gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu, nakit akım ve kar dağıtım tablosu)
- Muhasebe Politikaları (Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, finansal araçların netleştirilmesi, faiz gelir ve giderleri, ücret ve komisyon gelir ve giderleri, menkul değerler, krediler, karşılıklar, çalışanların hakları, vergi uygulamaları, borçlanmalar, devlet teşvikleri, vb. konularda açıklamalar)
- Mali Bünyeye İlişkin Bilgiler (Finansal araçların kullanım stratejisi ve yabancı para cinsinden işlemlere ilişkin açıklamalar, sermaye yeterliliği, kredi riski, piyasa riski, kur riski, faiz oranı riski, likidite riskine ilişkin açıklamalar, başkalarının nam ve hesabına yapılan işlemler, faaliyet bölümlerine ilişkin açıklamalar)
- Mali Tablolara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar (Aktif, pasif kalemlerine ilişkin açıklamalar, gelir tablosu, nazım hesaplar, özkaynak değişim tablosu, nakit akım tablosuna ilişkin açıklanması gereken hususlar, banka birleşme ve devirleri ile bankalarca iktisap edilen ortaklıkların muhasebeleştirilmesi, bankanın dahil olduğu risk grubu ile ilgili açıklamalar, yurtiçi, yurtdışı, şube ve iştiraklere ilişkin açıklanması gereken hususlar)
- Diğer Açıklama ve Dipnotlar (Bankanın faaliyetine ilişkin diğer açıklamalar)
- Bağımsız Denetim Raporu ve Denetçi Değerlendirmesi (Bağımsız denetim raporuna ilişkin açıklamalar, bağımsız denetçi tarafından hazırlanan açıklama ve dipnotlar, iç kontrol sisteminin işleyişine ve etkinliğine, muhasebe ve raporlamaya, bilgi sistemlerinin niteliğine, işleyişine ve risk yönetim sistemine ilişkin denetçi değerlendirmesi)

C. SPK'NIN KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU

Kamuyu Aydınlatma Platformu, aracı kuruluşların ve sermaye piyasalarında işlem gören halka açık şirketlerin, kamuyu aydınlatma yükümlülükleri çerçevesinde yapacakları mali tablo bildirimleri ile özel durum açıklamalarının, bilgisayar ağları üzerinden elektronik imza teknolojisini kullanarak güvenli bir şekilde iletilmesini hedefleyen bir projedir.

SPK tarafından yapılan düzenlemelerde kamuyu aydınlatma, "Etkin Piyasalar Kuramı" çerçevesinde piyasalarda işlem görmekte olan herhangi bir sermaye piyasası aracının fiyatını etkileyebilecek her türlü bilginin açıklanmasını esas almaktadır. Bu nedenle düzenlemelerde halka açık anonim ortaklıklar için çeşitli yükümlülükler getirilmiştir. Ayrıca, yatırımcıların korunması ilkesi çerçevesinde halka açık anonim ortaklıkların yanı sıra, aracı kuruluşların kamuyu aydınlatmalarına ilişkin bir düzenleme daha mevcuttur.

III. GENEL DEĞERLENDİRME

Kamuyu aydınlatma, mevcut durum ve olaylar hakkındaki bilginin ulaşılabilir, somut ve anlaşılabilir olması sürecini ifade etmektedir. Şeffaflık, piyasa katılımcılarının bir firma veya bir ülkeyi diğerinden ayırmak ve riskleri tanımlamak için gereken bilgiyi elde etmelerini sağlayarak, kaynakların etkin dağılımına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca şeffaflık, katılımcıları piyasa beklentileri hakkında bilgilendirmekte, belirsizlik zamanlarında piyasalarda istikrarın sağlanmasına yardımcı olmakta ve açıklanan politikaların etkinliğine katkıda bulunmaktadır.

Kamuyu aydınlatmada bir takım sınırlamalar mevcuttur. Bazı bilgiler zor elde edildiği için maliyetli olmakta, bu nedenle de daha az sıklıkla yayımlanmaktadır. Ayrıca, bazı durumlarda gizlilik ön plandadır. Bu bağlamda şeffaflığın sınırlarını belirlemek için fayda ve maliyetlerin dengelenmesi gerekmektedir.

Aracı kuruluşlar için kamuyu aydınlatma esasları, Basel II Uzlaşısının üçüncü yapısal bloğu olan Piyasa Disiplini çerçevesinde detaylı olarak belirlenmiştir. Avrupa Birliği tarafından hazırlanmakta o-

lan yatırım firmaları ve kredi kurumlarının sermaye yeterliliğine ilişkin direktif taslağında da açıklanması gereken hususlar genel olarak Basel II çerçevesinde belirlenmiştir.

Basel II Uzlaşısı, açıklama yapılacak ortam ve yerin yetkili otoritelerce belirlenmesini öngörmektedir. Açıklamaların mümkün olduğunca tek merkezden yapılması ilkesi gözetilmelidir. Ülkemizde, Sermaye Piyasası Kurulu koordinasyonunda çalışmaları yürütülen Kamuyu Aydınlatma Platformu bu amaçla geliştirilmektedir.

Kamuya açıklama sıklığı, açıklama ortamı ve içeriği konusunda SPK'nın mevcut düzenlemelerinin Basel II standartları ile uyumlu olduğu görülmektedir. Öte yandan ülkemizde, sermaye yeterliliği ve risk karşılıkları ile ilgili olarak Basel II'de istenene göre çok daha özet bilgiler yayınlanmaktadır.

Açıklamaların yararlı olması için karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir bir bilgilendirme çerçevesi belirlenmelidir. Ülkemizde risk karşılıkları ve sermaye yeterliliğinin tüm aracı kurumlarca aynı esaslara göre hesaplandığı dikkate alındığında, açıklanan özet veriler bu bilgilerden yararlanacak yatırımcılar için yeterli olmaktadır.

Ancak zaman içerisinde, risk karşılıklarının hesaplanmasında yöntem seçimleri kurumların inisiyatifi- ne bırakıldığı takdirde, bu yöntemlere ilişkin daha kapsamlı açıklamaların yapılması gerekli olacaktır.

Kamuyu aydınlatma konusunda, risk karşılıkları hesaplamalarının kamuya açıklanması ile ilgili bir uyumlaştırma çalışması yapılabilir. Bununla beraber, çok kapsamlı açıklamaların bilginin anlaşılabilirliğini azaltacağı ve kamuyu aydınlatmadan hedeflenen amaçların elde edilmesini zorlaştıracacağı dikkate alınmalıdır.

AYIN İNCELEME KONUSU

Aracı Kurumların 2005/03 Mali Verileri

101 aracı kurumun UFRS formatında düzenlenmiş bilanço ve gelir tablolarını konsolide ettik. 2005 yılındaki olumlu piyasa koşulları mali tablolara yansımış durumda.

Sermaye Piyasası Kurulu, 2003 yılı içinde yayınladığı bir tebliğle aracı kurumların mali tablo yayınlama yükümlülüklerini yeniden düzenlemişti. Buna göre aracı kurumlar, geçiş dönemi olan 2004 yılında mali tablolarını dört farklı sistem arasında seçim yaparak hazırlamışlardı. 2005 yılı başından itibaren ise, aracı kurumlar, mali tablolarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) göre hazırlamakla yükümlüdürler.

2004 yılı içinde dört ayrı formatta açıklanan mali tablolar, Birliğimizce ayrı gruplar halinde konsolide edilerek yayınlanmıştır. 2005 yılı başından itibaren ise bütün sektör aynı esaslar çerçevesinde ve tek bir standart formatta mali tablo açıklamaktadır. Dolayısıyla, bu dönemden sonra sektörün mali tablolarının toplulaştırılması mümkün olacak ve anlamlı sonuçlar verebilecektir. Fakat, 2005/03 dönemi bu yükümlülüklerin geçerli olduğu ilk dönem olduğundan, geçmiş yıllarla karşılaştırma yapılamamaktadır. Dolayısıyla bu sayımızda sunulan aracı kurum sektörünün mali analizi, statik bir çerçeveye sınırlı kalmış, dönemsel karşılaştırma veya sektörün büyüme hızına yönelik analizlerin yapılabilmesi mümkün olmamıştır.

Aşağıda sunulan veri ve analizler 101 aracı kurumun 2005/03 döneminde Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlanmış finansal tabloları toplulaştırılarak elde edilmiştir.

BİLANÇO ANALİZİ VARLIKLAR

101 aracı kurumun aktif toplamı Mart 2005 sonunda 2,1 milyar YTL (1,6 milyar \$) olarak gerçekleşmiştir. Bunun %82'si cari varlıklar, %18'i ise duran varlıklardan oluşmaktadır.

Cari Varlıklar

Cari Varlıklar altındaki ilk ana hesap olan Hazır Değerler, 313 milyon YTL ile aktif toplamının %15'ini oluşturmaktadır. Fakat bu hesabın yaklaşık 110 milyon YTL'lik tutarı müşteri repolarından kaynaklanmaktadır.

Bazı aracı kurumlar, kurum portföyü için yapılan repo işlemleri ile beraber, müşterileri için yapılan repo işlemlerini de bu hesap altında göstermektedirler. Dolayısıyla, önceden bilanço dışında takip edilen müşteri repoları, bazı aracı kurumlarca bilanço içinde takip edilmeye başlanmıştır. Bu da sonuçta, hazır değerleri ve aktif toplamını büyütmektedir.

Repo işlemlerinin karşı tarafı olan müşterilere olan

Aracı Kurum Sektörü Konsolide Bilançosu (YTL)	
Varlıklar	31.03.2005
I. Cari/Dönen Varlıklar	1,702,450,623
A. Hazır Değerler	312,829,063
B. Menkul Kıymetler (net)	759,675,753
C. Ticari Alacaklar (net)	488,162,290
D. İlişkili Taraplardan Alacaklar (net)	18,421,608
E. Diğer Alacaklar (net)	97,219,840
F. Ertelenen Vergi Varlıkları	1,189,532
G. Diğer Cari/Dönen Varlıklar	24,952,538
II. Cari Olmayan/Duran Varlıklar	381,014,100
A. Ticari Alacaklar (net)	1,242,083
B. İlişkili Taraplardan Alacaklar (net)	0
C. Diğer Alacaklar (net)	273,174
D. Finansal Varlıklar (net)	219,744,945
E. Pozitif/Negatif Şerefiye (net)	-1,608,144
F. Maddi Varlıklar (net)	137,757,244
G. Maddi Olmayan Varlıklar (net)	12,035,955
H. Ertelenen Vergi Varlıkları	10,659,426
I. Diğer Cari Olmayan/Duran Varlıklar	909,417
Toplam Varlıklar	2,083,464,723

yükümlülükler ise pasifte Kısa Vadeli Ticari Borçlar bölümü altında Diğer Ticari Yükümlülükler hesabında takip edilmektedir. Bu hesabın tutarı ise 104 milyon YTL'dir. Kısacası, müşterilere ait repo işlemleri bilanço toplamını yaklaşık 100 milyon YTL kadar büyütülmüştür.

Hazır değerlerdeki müşterilere ait repo işlemleri bilanço dışı bırakılırsa, aracı kurumların 200 milyon YTL civarında nakit varlıkları bulunduğu görülmektedir.

Aracı kurumların portföylerinde bulundurdıkları kısa vadeli menkul kıymetlerin toplamı 760 milyon YTL (564 milyon \$) olup, bilançonun üçte birinden biraz fazlasını oluşturmaktadır. Bu tutarın 161 milyon YTL'si hisse senedi, 558 milyon YTL'si hazine bonusu-devlet tahvili, 36 milyon YTL'si ise, ağırlıklı olarak yatırım fonlarını ifade eden, diğer menkul kıymetler kaleminden oluşmaktadır.

Kısa vadeli menkul kıymetler hesabı, Mart 2005 sonu itibarı ile aracı kurumların portföy tercihleri konusunda yol göstermektedir. Buna göre aracı kurumlar, portföylerinin %21'ini hisse senedine, %74'ünü sabit getirili menkul kıymetlere, %5'ini ise yatırım fonlarına yatırmışlardır.

Aracı Kurum Sektörünün Konsolide Bilanço Yapısı (%)	
Varlıklar	31.03.2005
I. Cari/Dönen Varlıklar	81.7%
A. Hazır Değerler	15.0%
B. Menkul Kıymetler (net)	36.5%
C. Ticari Alacaklar (net)	23.4%
D. İlişkili Taraflardan Alacaklar (net)	0.9%
E. Diğer Alacaklar (net)	4.7%
F. Ertelenen Vergi Varlıkları	0.1%
G. Diğer Cari/Dönen Varlıklar	1.2%
II. Cari Olmayan/Duran Varlıklar	18.3%
A. Ticari Alacaklar (net)	0.1%
B. İlişkili Taraflardan Alacaklar (net)	0.0%
C. Diğer Alacaklar (net)	0.0%
D. Finansal Varlıklar (net)	10.5%
E. Pozitif/Negatif Şerefiye (net)	-0.1%
F. Maddi Varlıklar (net)	6.6%
G. Maddi Olmayan Varlıklar (net)	0.6%
H. Ertelenen Vergi Varlıkları	0.5%
I. Diğer Cari Olmayan/Duran Varlıklar	0.0%
Toplam Varlıklar	100.0%

Sektörün konsolide varlık yapısına portföy tercihi açısından bakıldığında, Hazır Değerler kalemini de dikkate almak gerekmektedir. Müşteri repoları hariç tutularak, aracı kurumların kendi varlıklarını (nakitlerini) nasıl değerlendirdikleri görülebilmektedir. Buna göre, aracı kurum varlıklarının %58'ini kamu sabit getirili menkul kıymetleri, %20'sini repo ve mevduat, %16'sını hisse senetleri, %4'ünü ise yatırım fonları oluşturmaktadır. Bu kompozisyon, müşterilerine yatırım danışmanlığı hizmeti veren aracı kurumların genel olarak kendi yatırım tercihlerini göstermesi açısından önemli olmaktadır.

Aracı kurumların portföylerinde tuttıkları hisse senetlerinin toplam değeri yaklaşık 161 milyon YTL'dir (120 milyon \$). Buradan, Mart 2005 sonu itibarı ile aracı kurumların İMKB'deki hisse senetlerinin halka açık kısmının yaklaşık %0,4'üne (binde 4) sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, yılın ilk üç ayında aracı kurumların kendi portföyleri için yapmış oldukları hisse senedi işlem hacmi 7,6 milyar YTL'dir. Bu tutar toplam işlem hacminin %5,3'üne denk gelmektedir (bkz. **gündem** sayı 36).

Yukarıdaki verilerle, aracı kurumların hisse senetlerini ortalama elde tutma süresi hesaplanabilmektedir. Bunun için, aracı kurumun kendi portföyüne yaptığı işlem hacmi, dönem boyunca elde tutulan ortalama hisse senedi portföy büyüklüğüne oranlanmaktadır.

Aracı kurumların Mart ayı sonundaki hisse senedi portföy değeri, ilk üç ay boyunca ortalama elde tutulan portföy değeri olarak kabul edilirse, aracı kurumların 3 ayda kendi portföylerinin 47 katı kadar işlem yaptıkları hesaplanmaktadır.

Bu, tüm hisse senedi portföylerinin üç ayda 24 defa değiştiği anlamına gelmektedir. Başka bir bakış açısı ile, aracı kurumların hisse senedi portföylerini ortalama olarak 4 gün ellerinde tuttıklarını göstermektedir. Bu rakamların çok genel ortalamalar olduğu, kurum bazında rakamların çok önemli farklılıklar gösterdiği unutulmamalıdır.

Bilanço yapısına tekrar dönülecek olursa, aracı kurumların Kısa Vadeli Ticari Alacaklarının 488 milyon YTL ile bilançolarının %23'ünü oluşturduğu görülmektedir. Bu tutarın 307 milyon YTL'sini kredili müşterilerden alacaklar, 113 milyon YTL'sini Takasbank'tan alacaklar, 40 milyon YTL'sini ise müşterilerden alacaklar oluşturmaktadır.

Birliğimizce konsolide edilen aracı kurumların faaliyet verilerine bakıldığında (bkz. **gündem** sayı 36) müşteri kredilerinin toplam tutarının Mart sonu itibarıyla 302,5 milyon YTL olduğu görülmektedir. Bilançoda yer alan tutar ile faaliyet verilerinde yer alan tutar arasında küçük bir fark görülmektedir. Bu durum, valörden, faizin dahil olup olmamasından ve bilanço kalemlerine başka küçük kalemlerin dahil edilmesinden kaynaklanmaktadır.

113 milyon YTL tutarındaki Takasbank'tan alacaklar hesabının karşılığı olarak, pasif tarafında Takasbank'a borçlar hesabı 90 milyon YTL tutarındadır. Gene takas hesapları ile ilintili olarak, müşterilerden olan alacaklar 40 milyon YTL, müşterilere olan borçlar ise 82 milyon YTL tutarındadır. Bu tutarlar Takasbank'tan alınıp müşteri hesaplarına geçilecek olan veya müşteriden alınıp Takasbank'a geçilecek olan tutarları göstermektedir.

Bilançodaki Diğer Kısa Vadeli Alacaklar hesabı 97 milyon YTL tutarında olup, bunun 59 milyon YTL'si Borsa Para Piyasasından alacaklardır. Pasif tarafında Borsa Para Piyasasına Borçlar ise 18 milyon YTL tutarındadır.

Duran Varlıklar

Duran Varlıklara gelindiğinde, en önemli hesabın Finansal Varlıklar olduğu görülmektedir. Finansal Duran Varlıklar 220 milyon YTL ile bilançonun %11'ini oluşturmaktadır. Finansal Duran Varlıkların en önemli alt kalemi ise, 146 milyon YTL büyüklük ile, iştirakler ve bağlı ortaklıklara aittir.

Finansal Duran Varlıklar altındaki ikinci önemli hesap, aracı kurumların çeşitli kuruluşlarda teminat olarak bulundukları menkul kıymetleri göstermekte olup, bunların toplam değeri 25 milyon YTL'dir.

Şerefiye hesabının 1,6 milyon YTL zararda olması, bir aracı kurumun iştiraklerindeki değer düşüklüğü karşılığında kaynaklanmaktadır.

Aracı kurumların maddi duran varlıkları, 138 milyon YTL ile bilançolarının %7'sini oluşturmaktadır. Maddi duran varlıkların en önemli kalemi ise 87

Aracı Kurum Sektörü Konsolide Bilançosu (YTL)	
Yükümlülükler	31.03.2005
I. Kısa Vadeli Yükümlülükler	650,305,852
A. Finansal Borçlar (net)	107,441,951
B. U.V. Finansal Borçların K.V. Kısımları	61,079
C. Finansal Kiralama İşlem. Borçlar (net)	836,997
D. Diğer Finansal Yükümlülükler (net)	40,187,416
E. Ticari Borçlar (net)	305,990,870
F. İlişkili Tarafra Borçlar (net)	31,916,303
G. Alınan Avanslar	585,453
H. Borç Karşılıkları	53,642,524
I. Ertelenen Vergi Yükümlülüğü	3,711,120
J. Diğer Yükümlülükler (net)	105,932,139
II. Uzun Vadeli Yükümlülükler	28,188,440
A. Finansal Borçlar (net)	90,817
B. Finansal Kiralama İşlem. Borçlar (net)	203,605
C. Diğer Finansal Yükümlülükler (net)	69,030
D. Ticari Borçlar (net)	62,764
E. İlişkili Tarafra Borçlar (net)	2,649
F. Alınan Avanslar	0
G. Borç Karşılıkları	18,872,306
H. Ertelenen Vergi Yükümlülüğü	8,777,338
I. Diğer Yükümlülükler (net)	109,932
III. Ana Ortaklık Dışı Paylar	105,048,160
IV. Özsermaye	1,299,922,269
A. Sermaye	612,431,216
B. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	8,785,677
C. Sermaye Yedekleri	797,173,960
1. Hisse Senetleri İhraç Primleri	1,793
2. Hisse Senedi İptal Karları	0
3. Yeniden Değerleme Fonu	-254,771
4. Finansal Varlıklar Değer Artış Fonu	5,106,479
5. Özserm. Enflasyon Düzeltme Farkları	792,320,460
D. Kar Yedekleri	214,862,274
1. Yasal Yedekler	37,458,302
2. Statü Yedekleri	3,478,670
3. Olağanüstü Yedekler	170,888,532
4. Özel Yedekler	1,702,898
5. Sermayeye Eklenecek İştirak Hissesi ve Gayrimenkul Satış Kazançları	1,286,159
6. Yabancı Para Çevrim Farkları	47,713
E. Net Dönem Karı/Zararı	71,014,551
F. Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	-404,345,408
Toplam Özsermaye ve Yükümlülükler	2,083,464,722

milyon YTL tutarındaki binalar hesabıdır. Demirbaşlar, taşıtlar vb. duran varlıkların toplam değeri 107 milyon YTL iken, birikmiş amortismanlar 54 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

YÜKÜMLÜLÜKLER

Bilançonun pasif tarafına bakıldığında, toplam yükümlülüklerin %62'sini özsermayenin oluşturduğu görülmektedir.

Kısa Vadeli Yükümlülükler

Pasif tarafında önemli kalemler arasında Kısa Vadeli Finansal Borçlar gelmektedir. 107 milyon YTL'lik finansal borcun 56 milyon YTL'si banka kredileri, 52 milyon YTL'si ise diğer finansal borçtur. Diğer finansal borçlar, ağırlıklı olarak aracı kurumların müşterilerine yaptıkları repo işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerini göstermektedir. Diğer bir deyişle, doğrudan aracı kurumun kendi portföyündeki menkul kıymetlerle müşterilerine yaptığı repo işlemleridir.

Müşteri repoları aynı zamanda başka bir kalemde daha izlenmektedir; Kısa Vadeli Ticari Borçlar altında. Fakat, buradaki repo işlemleri müşteriler adına repo piyasasında yapılan işlemleri yansıtmaktadır. Karşılığı aktif tarafında Hazır Değerler hesabındadır. Burada aracı kurum işlemin tarafı değil, aracıdır.

Kısa Vadeli Ticari Borçların tutarı 306 milyon YTL olup bilançonun %15'ine denk gelmektedir. Kısa Vadeli Ticari Borçların altında 104 milyon YTL'lik repo işlemlerinin haricinde iki önemli hesap daha bulunmaktadır; 90 milyon YTL tutarında Takasbank'a olan borçlar ile 82 milyon YTL tutarında, müşterilere olan borçlar. Müşterilere olan borçlar Takasbank'tan alınıp müşteri hesabına geçecek olan tutarları ifade etmektedir. Dolayısıyla, gene takasla ilgili hesaplardır.

Takasla ilgili bir diğer hesap ise 106 milyon YTL tutarındaki Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler hesabı altındaki Diğer Çeşitli Borçlardır. Diğer Çeşitli Borçlar 70 milyon YTL civarındadır. Diğer Kısa Vadeli Yükümlülüklerin ikinci önemli hesabı ise Ödenecek Vergiler olup, 29 milyon YTL tutarındadır.

Uzun Vadeli Yükümlülükler

Aracı kurumların toplam uzun vadeli yükümlülükleri, 28 milyon YTL ile bilançonun %1,4'ünü oluşturmaktadır. Bunun altındaki en önemli hesap ise 19 milyon YTL tutarındaki Borç Karşılıklarıdır. Borç

Aracı Kurum Sektörü Konsolide Bilanço Yapısı (%)	
Yükümlülükler 31.03.2005	
I. Kısa Vadeli Yükümlülükler	31.2%
A. Finansal Borçlar (net)	5.2%
B. U.V. Finansal Borçların K.V. Kısımları	0.0%
C. Finansal Kiralama İşlem. Borçlar (net)	0.0%
D. Diğer Finansal Yükümlülükler (net)	1.9%
E. Ticari Borçlar (net)	14.7%
F. İlişkili Tarafalara Borçlar (net)	1.5%
G. Alınan Avanslar	0.0%
H. Borç Karşılıkları	2.6%
I. Ertelenen Vergi Yükümlülüğü	0.2%
J. Diğer Yükümlülükler (net)	5.1%
II. Uzun Vadeli Yükümlülükler	1.4%
A. Finansal Borçlar (net)	0.0%
B. Finansal Kiralama İşlem. Borçlar (net)	0.0%
C. Diğer Finansal Yükümlülükler (net)	0.0%
D. Ticari Borçlar (net)	0.0%
E. İlişkili Tarafalara Borçlar (net)	0.0%
F. Alınan Avanslar	0.0%
G. Borç Karşılıkları	0.9%
H. Ertelenen Vergi Yükümlülüğü	0.4%
I. Diğer Yükümlülükler (net)	0.0%
III. Ana Ortaklık Dışı Paylar	5.0%
IV. Özsermaye	62.4%
A. Sermaye	29.4%
B. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	0.4%
C. Sermaye Yedekleri	38.3%
1. Hisse Senetleri İhraç Primleri	0.0%
2. Hisse Senedi İptal Karları	0.0%
3. Yeniden Değerleme Fonu	0.0%
4. Finansal Varlıklar Değer Artış Fonu	0.2%
5. Özserm. Enflasyon Düzeltme Farkları	38.0%
D. Kar Yedekleri	10.3%
1. Yasal Yedekler	1.8%
2. Statü Yedekleri	0.2%
3. Olağanüstü Yedekler	8.2%
4. Özel Yedekler	0.1%
5. Sermayeye Eklenecek İştirak Hissesi ve Gayrimenkul Satış Kazançları	0.1%
6. Yabancı Para Çevrim Farkları	0.0%
E. Net Dönem Karı/Zararı	3.4%
F. Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	-19.4%
Toplam Özsermaye ve Yükümlülükler	100.0%

karşılıklarının 15,5 milyon YTL'lik kısmı ise kıdem tazminatı karşılıklarından kaynaklanmaktadır.

Ana ortaklık dışı paylar, iştirakleri ile konsolide edilmiş mali tablo açıklayan aracı kurumların, iştiraklerinde sahip oldukları payları ifade etmektedir. 105 milyon YTL'lik tutarın 95 milyon YTL'si tek bir aracı kurumun iştiraklerinden kaynaklanmaktadır.

Özsermaye

Aracı kurumların konsolide özsermayesi Mart 2005 sonunda 1,3 milyar YTL'ye ulaşmış durumdadır. Bu tutarın yaklaşık yarısı ödenmiş sermaye olup diğer yarısı ise sermaye yedeklerinden oluşmaktadır. Sermaye yedekleri hesabında en önemli kalem Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklarıdır. Bu kalem, geçmiş yıllarda sahip olunan varlıkların bugünkü değerine getirilmesi için yapılan hesaplama kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, aracı kurumun geçmiş yıllarda sahip olduğu sermayenin zaman içinde enflasyona bağlı olarak yitirdiği değer, Geçmiş Yıllar Zararları altında izlenmektedir. Diğer bir deyişle, sermayeye uygulanan enflasyon düzeltmesi, Geçmiş Yıllar Zararları hesabına yansımaktadır.

Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları ile Geçmiş Yıllar Zararları netleştirilirse, aracı kurumlarda enflasyon düzeltmesi hesaplarının etkisi ortaya çıkmaktadır. Buna göre, enflasyon düzeltmesi işlemleri, aracı kurumların özsermayelerini 388 milyon YTL kadar artırmaktadır.

Özsermaye yapısında dikkat çeken husus, karlılığın katkısının önemli boyutlarda olmayışdır. Geçmiş yıllardaki karlar üzerinden ayrılan yedeklerin ve dönem karının toplamı ancak 285 milyon YTL'dir.

Genel olarak, aracı kurumların sağlam ve likit bir mali yapıda olduğu, fakat karlılık açısından henüz önemli bir seviyeye ulaşamadıkları görülmektedir. Bununla beraber, ilk üç aydaki karlılık seviyesi yılın geri kalanında da devam ettirilebilirse, özsermaye daha dengeli bir yapıya ulaşabilecektir.

GELİR TABLOSU ANALİZİ

Yeni UFRS formatı, aracı kurumların faaliyet gelirlerinin daha düzenli olarak sınıflandırılmasına ve izlenebilmesine olanak sağlamaktadır.

Satış Gelirleri, aracı kurumun kendi hesabına yaptığı menkul kıymet satışlarını göstermektedir. Satışların Maliyeti, bu menkul kıymetlerin alış bedelidir. İki hesap arasındaki fark, aracı kurumun kendi portföyüne yaptığı işlemlerden elde ettiği alım-satım karlarını veya zararlarını göstermektedir.

Hizmet Gelirleri, aracılık komisyonları, halka arz gelirleri, fon yönetim komisyonları gibi, aracı kurumun ana faaliyet alanlarından elde ettiği gelirleri ifade etmektedir.

Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler kalemi, kredili işlemlerden alınan faiz gelirleri ve ödünç menkul kıymet işlemlerinden alınan komisyonlar gibi aracı kurumun ana faaliyet alanları ile ilgili gelirleri içermektedir.

Brüt Esas Faaliyet Karı/Zararı, aracı kurumların ana faaliyetlerinden elde ettikleri toplam gelirleri göstermektedir. Gelir tablosundaki ayrımın dışında, aracı kurumların gelirleri farklı bir sınıflandırma ile üç ana gruba ayrılabilir; Net Komisyon Gelirleri, Diğer Ana Faaliyet Gelirleri ve Menkul Kıymet A-

Aracı Kurum Sektörü Konsolide Gelir Tablosu (YTL)	31.03.2005
Esas Faaliyet Gelirleri	44,022,768,623
A. Satış Gelirleri (net)	43,818,728,985
B. Satışların Maliyeti (-)	-43,790,289,492
C. Hizmet Gelirleri (net)	158,709,746
D. Esas Faaliyetlerden Diğ. Gelir.(net)	45,329,892
Brüt Esas Faaliyet Karı/Zararı	232,479,131
E. Faaliyet Giderleri (-)	-142,046,471
Net Esas Faaliyet Karı/Zararı	90,432,660
F. Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Karlar	58,722,542
G. Diğer Faaliyetlerden Gid.ve Zar.(-)	-31,688,242
H. Finansman Giderleri (-)	-11,535,596
Faaliyet Karı/Zararı	105,931,364
I. Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	37,640
Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar	-5,763,232
Vergi Öncesi Kar/Zarar	100,205,772
J. Vergiler (-)	-29,191,220
Net Dönem Karı/Zararı	71,014,551

Aracı Kurum Sektörü Konsolide Gelir Tablosu	
Yapısı (%)	31.03.2005
Esas Faaliyet Gelirleri	18936.2%
A. Satış Gelirleri (net)	18848.5%
B. Satışların Maliyeti (-)	-18836.2%
C. Hizmet Gelirleri (net)	68.3%
D. Esas Faaliyetlerden Diğ. Gelir. (net)	19.5%
Brüt Esas Faaliyet Karı/Zararı	100.0%
E. Faaliyet Giderleri (-)	-61.1%
Net Esas Faaliyet Karı/Zararı	38.9%
F. Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Karlar	25.3%
G. Diğer Faaliyetlerden Gid.ve Zarar.(-)	-13.6%
H. Finansman Giderleri (-)	-5.0%
Faaliyet Karı/Zararı	45.6%
I. Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0.0%
Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar	-2.5%
Vergi Öncesi Kar/Zarar	43.1%
J. Vergiler (-)	-12.6%
Net Dönem Karı/Zararı	30.5%

Alım-Satım Kar/Zararları. Tabloda aracı kurumların ana faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerin kompozisyonu görülmektedir.

Birliğimiz, aracı kurumların kamuya açıkladıkları mali tabloların yanı sıra mali tablo dipnotlarını da konsolide etmektedir. Bazı muhasebe yöntem farklılıklarından dolayı, gelir tablosu ile açıklamaların yapıldığı dipnotlar arasında küçük farklar oluşabilmektedir.

Örneğin, "Gelir Kompozisyonu" tablosunda aracı kurumların toplam gelirleri 236 milyon YTL olarak görülürken, gelir tablosundaki Brüt Kar 232 milyon YTL'dir. Buradaki fark, bazı aracı kurumların kredili işlemlerden elde edilen faiz gelirlerini gelir tablosunda Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Karlar hesabı altında göstermelerinden kaynaklanmaktadır. Fakat bu gelir kalemi, analizlerde Diğer Ana Faaliyet Gelirlerine dahil edilmiştir.

Gelir Kompozisyonu	31.03.2005	Dağılım
Net Komisyon Gelirleri	129,627,878	55.0%
Diğer Ana Faaliyet Gelirleri	85,820,931	36.4%
Alım-Satım Kar/Zararları	20,115,282	8.5%
Toplam	235,564,091	100.0%

Net Komisyon Gelirleri

Net Komisyon Gelirleri, menkul kıymet işlemlerinden alınan komisyonlardan müşterilere yapılan ia-

Net Komisyon Gelirleri	31.03.2005	Dağılım
Hisse Senedi Komisyonları	236,145,455	99.1%
SGMK Komisyonları	2,035,211	0.9%
Vadeli İşlem Komisyonları	26,623	0.0%
Diğer Men. Kıy. Aracılık Kom.	7,063	0.0%
Brüt Komisyon Gelirleri	238,214,351	100.0%
-Komisyon İadeleri	-95,455,822	-40.1%
-Acentelere Ödenen Komis.	-13,130,651	-5.5%
Net Komisyon Gelirleri	129,627,878	54.4%

deler ve acentelere ödenen paylar düşüldükten sonra aracı kuruma kalan net rakamı göstermektedir. Aracı kurumların ana faaliyet gelirlerinin %55'i net aracılık komisyonlarından oluşmaktadır. Aracılık komisyonları dışındaki Diğer Ana Faaliyet Gelirleri ise tüm gelirlerin üçte birini oluşturmaktadır.

Net komisyon gelirlerinin dağılımına bakıldığında, tüm komisyon gelirlerinin tamamına yakınının hisse senedi komisyonlarından oluştuğu görülmektedir. Repo, hazine bonusu ve devlet tahvili alım-satım işlemlerinden alınan komisyonlar 2 milyon YTL civarında iken, vadeli işlemlerden elde edilen komisyon gelirlerinin şimdilik çok küçük boyutlarda olduğu görülmektedir. VOB'un Şubat 2005'te faaliyete geçtiği düşünüldüğünde, vadeli işlem komisyon gelirlerinin zaman içinde daha önemli boyutlara ulaşması beklenmektedir.

Aracı kurumların aracılık gelirlerinin tamamen hisse senedi işlemlerine bağlı olduğu görülmektedir. Sektörün daha sağlıklı bir gelir yapısına ulaşması için komisyon gelirlerinin çeşitlenmesi ve sadece hisse senedi işlemlerine bağımlı yapıdan uzaklaşması gerekmektedir. Özel sektör borçlanma senetleri piyasasının yeniden canlandırılması ve vadeli işlem piyasalarının geliştirilmesi bu açıdan da önemli olmaktadır.

Toplam komisyon gelirlerinin %40'ının müşterilere iade edildiği görülmektedir. Birebir karşılaştırılabilir olmasa da, 2004 yılının verileri benzer iade ortalamalarına denk gelmektedir. Dolayısıyla, komisyon iade limiti %75 olmasına rağmen, sektörün %40 gibi bir iade ortalamasında denge bulunduğu söylenebilmektedir.

Net komisyon gelirlerini aracı kurumların müşteri-

leri için yaptıkları hisse senedi işlem hacmine bölerek, sektörde geçerli olan ortalama efektif komisyon oranına ulaşabilmektedir. Yılın ilk üç ayında, aracı kurumların hisse senedi işlem hacmi 145 milyar YTL seviyesindedir. Bu rakamın %5,5'i aracı kurumların kendi portföyleri için yaptıkları işlemlerden oluşmaktadır (bkz. **gündem** sayı 36). Dolayısıyla, müşteriler tarafından yapılan işlem hacmi 137 milyar YTL olmaktadır.

Aracı kurumların hisse senedi işlemlerinden elde ettiği net komisyon geliri 141 milyon YTL'dir. Böylece, sektörde ortalama efektif komisyon oranının %0,1 (binde bir) civarında olduğu görülmektedir. Acentelerle paylaşılan tutar da düşüldüğünde bu rakam 130 milyon YTL'ye inmekte, efektif komisyon oranı ise %0,1'in biraz altına inmektedir. Fakat, aşağıda açıklanacağı üzere, bu rakamın ihtiyatla yorumlanması gerekmektedir.

Sektörün tüm komisyon gelirlerinin %5,5'ini acentelerin aldığı görülmektedir. Fakat bazı kurumlarda acente, müşteriden komisyon tahsil etmekte ve sonra paylaşım anlaşması uyarınca aracı kuruma bir ödeme yapmaktadır. Böylece, bu aracı kurumların gelir tablosunda hem müşteriden tahsil edilen tutar tam olarak görülmemekte, hem de acentelere ödenen bir komisyon rakamı bulunmamaktadır. Dolayısıyla sektörün konsolide gelir tablosunda görülen rakamlar, müşteriden tahsil edilen tüm komisyonlar veya acentelerin elde ettiği tüm komisyon gelirleri olarak yorumlanmamalıdır. Gerçek durumda, müşteriden tahsil edilen komisyonlar da, acentelerin toplam gelirleri de buraya yansıyan rakamlardan daha büyüktür. Bu sebeple, önceki paragrafta hesaplanan ortalama komisyon oranı, gerçek durumda müşteriden tahsil edilenden daha düşük bir rakam olarak ortaya çıkmaktadır.

Komisyon verilerinin doğru yorumu, müşteriden tahsil edilen komisyon oranı olarak değil, aracı kurumun geliri olarak bakıldığında yapılabilir. Kısaca ifade etmek gerekirse, %0,1 komisyon oranı, müşterinin fiilen ödediği değil, aracı kuruma gelir olarak kalan efektif komisyon tutarını göstermektedir. Başka bir bakış açısından ifade edildiğinde, hisse senedi işlem hacmi 1.000 YTL olduğunda, sektörün komisyon gelirleri 1 YTL olmaktadır.

Komisyon gelirlerinin paylaşımı genel hatları ile incelendiğinde, 100 YTL'lik komisyon gelirin 40 YTL'sinin müşterilere iade edildiği, yaklaşık 6 YTL'sinin acentelere verildiği, sonuçta da aracı kuruma 54 YTL kaldığı söylenebilmektedir.

Diğer Ana Faaliyet Gelirleri

Sektörün ikinci önemli gelir grubu olan Diğer Ana Faaliyet Gelirleri, 86 milyon YTL ile toplam gelirlerin %36'sını oluşturmaktadır. Bunun alt dağılımına bakıldığında, en önemli gelir kaleminin yatırım fonu ve portföy yönetimi faaliyetlerinden elde edildiği görülmektedir. Aracı kurumlar her ne kadar portföy yönetim faaliyetlerini giderek portföy yönetim şirketlerine devrediyor olsalar da, kendilerinde kalan tutar dahi önemli seviyelerde bir gelir kaynağı olmaktadır.

Diğer Ana Faaliyet Gelirleri içinde ikinci önemli kalem, kredili işlemlerden elde edilen faiz gelirleridir. İlk üç ayda aracı kurumlar, kredili işlemlerden 20 milyon YTL faiz geliri elde etmişlerdir.

Tabloda "Diğer Gelirler" olarak ifade edilen tutar, temerrüt faizleri ve aracı kurumun elde ettiği diğer faiz gelirleri gibi gelir kalemlerinden oluşmaktadır.

Diğer Komisyonlar, EFT, virman, saklama ücretleri gibi diğer komisyon gelirlerini içermektedir.

Kurumsal Finansman Gelirleri, halka arz, danışmanlık, şirket satın alma/birleşme, sermaye artırımını, temettü dağıtımını işlemlerinden alınan komisyon ve gelirlerden oluşmaktadır. Yılın ilk üç ayında kurumsal finansman gelirlerinin çok önemli boyutta olmadığı görülmektedir.

Diğer Ana Faaliyet Gelirleri	31.03.2005	Dağılım
Kurumsal Finansman Gelirleri	5,066,989	5.9%
Varlık Yönetimi Gelirleri	32,764,856	38.2%
Kredili İşlem Faiz Gelirleri	20,349,652	23.7%
Diğer Komisyonlar	7,875,406	9.2%
Diğer Gelirler	19,764,028	23.0%
Toplam	85,820,931	100.0%

Alım-Satım Karları

Sektörün üçüncü önemli gelir kalemi, menkul kıymet alım-satım karlarıdır. 20 milyon YTL tutarındaki alım-satım karları, sektörün tüm gelirlerinin

Alım-Satım Kar/Zararları	31.03.2005	Dağılım
Hisse Senetleri	11,427,263	56.8%
Özel SGMK	428	0.0%
Kamu SGMK	7,983,920	39.7%
Yatırım Fonları	592,649	2.9%
Yabancı Menkul Kıymet	32,592	0.2%
Vadeli İşlemler	0	0.0%
Diğer Menkul Kıymetler	78,430	0.4%
Toplam	20,115,282	100.0%

%8,5'ini oluşturmakta olup dağılımı tabloda sunulmaktadır.

Alım-satım karlarının %57'si hisse senedi işlemlerinden elde edilmiştir. Kamu sabit getirili menkul kıymetlerinden (SGMK) elde edilen 8 milyon YTL'lik alım-satım karının katkısı %40 civarındadır.

Aracı kurumun kendi portföyüne aldığı yatırım fonlarından elde edilen kazanç yaklaşık 593.000 YTL olmuştur. Diğer menkul kıymetlerden elde edilen 78.000 YTL'lik tutar ise repo faiz gelirlerini ifade etmektedir. Aracı kurumların bu dönemde vadeli işlemlerde kendi portföyleri için pozisyon almaları görülmektedir.

Sonuçta, gelir tablosu baz alınarak, aracı kurumların toplam faaliyet gelirlerini gösteren Brüt Esas Faaliyet Karı, 2005'in ilk üç aylık döneminde 232 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Alım-satım karları düzenli bir gelir kalemi olarak görülmeyip, bu gelirlerden çıkarılırsa sektörün üç ayda 212 milyon YTL'lik gelir yarattığı görülmektedir. Buna karşın Faaliyet Giderleri 142 milyon YTL seviyesinde gerçekleşmiştir.

Faaliyet Giderleri

Faaliyet Giderlerinin yaklaşık yarısı personelle ilgili giderlerdir. Bu giderlere ücretlerin yanı sıra, çalışanlarla ilgili sigorta, servis, yemek, özel sağlık sigortası gibi yan ödeme ve giderler de dahil olmaktadır.

Sektörde çalışan sayısı yılbaşında 5.906 iken, Mart sonunda 5.839'dur (bkz. **gündem** sayı 36). İlk üç ayda sektörde çalışan sayısının bu iki rakamın ortalaması olduğu varsayılırsa, bir çalışanın aracı kuruma aylık ortalama maliyetinin 3.856 YTL olduğu hesaplanmaktadır.

Faaliyet Giderleri	31.03.2005	Dağılım
Personel Giderleri	67,939,470	47.8%
Genel Yönetim Giderleri	40,773,838	28.7%
Pazarlama, Satış Giderleri	8,653,967	6.1%
İşlem Payları, Saklama Ücret.	4,631,555	3.3%
Diğer Resmi Giderler	12,638,993	8.9%
Amortismanlar	7,408,650	5.2%
Toplam	142,046,472	100.0%

İkinci önemli gider kalemi olan Genel Yönetim Giderleri, kira, elektrik, su, telefon, bilgi işlem altyapısı gibi giderlerden oluşmaktadır ve toplam faaliyet giderlerinin %29'una denk gelmektedir.

İşlem Payları, Saklama Ücretleri, İMKB, VOB ve Takasbank gibi sermaye piyasası kurumlarına yapılan ödemeleri ifade etmektedir.

Diğer Resmi Giderler, dönem içinde ödenen çeşitli vergiler, harçlar, komisyonlar ve üyelik aidatlarını içermektedir.

Faaliyet Giderlerinin düşülmesiyle, aracı kurumların Net Esas Faaliyet Karı 90 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Alım-satım karlarının etkisi hariç tutulsa dahi, aracı kurumlar aracılık komisyonu ve diğer ana faaliyet alanlarından elde ettikleri gelirlerle faaliyet giderlerini karşılayabilir hale gelmişlerdir.

Diğer Gelir Tablosu Hesapları

Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar 59 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamın 16 milyon YTL'si faiz gelirleri, 3,6 milyon YTL'si ise temettü gelirlerinden oluşmaktadır. Kalan tutar ise iştiraklerdeki veya diğer varlıklardaki değer artışları gibi gelir yaratan reeskont kalemlerinden oluşmaktadır.

32 milyon YTL tutarındaki Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar hesabı da ağırlıklı olarak reeskont hesaplarından oluşmaktadır.

Finansman Giderlerinin düşülmesinin ardından, sektörün Faaliyet Karı 106 milyon YTL olarak hesaplanmaktadır. Konsolide edilen iştiraklerden kaynaklanan zararların düşülmesi ile, Vergi Öncesi Kar 100 milyon YTL'ye inmektedir.

(Sayfa 28'de devam etmektedir.)

Sermaye Piyasası Özet Verileri

Yurtiçi Tasarrufların Dağılımı				
Milyon YTL	2003	2004	07/2005	%Δ
Sabit Getirili Menkul Kıymetler	78,694	97,407	103,724	6.5%
Mevduat	147,351	182,762	199,729	9.3%
Hisse Senedi*	23,590	40,616	46,119	13.5%
TOPLAM	249,634	320,785	349,572	9.0%
Tahmini Altın Stoku	109,429	114,775	108,280	-5.7%
Milyar \$				
Sabit Getirili Menkul Kıymetler	56.4	72.6	78.5	8.2%
Mevduat	105.6	136.2	151.2	11.0%
Hisse Senedi*	16.9	30.3	34.9	15.3%
TOPLAM	178.8	239.0	264.6	10.7%
Tahmini Altın Stoku	78.4	85.5	82.0	-4.2%

*: Halka açık kısmın piyasa değeri.

Menkul Kıymet Stokları				
Milyon YTL	2003	2004	06/2005	%Δ
Hisse Senedi*	18,008	25,186	27,400	8.8%
Hazine Bonosu/Devlet Tahvili	194,387	224,483	234,799	4.6%
Diğer	1,617	2,932	4,191	43.0%
Toplam	214,012	252,601	266,390	5.5%
Milyar \$				
Hisse Senedi*	12.9	18.8	20.5	9.0%
HB/DT	139.5	168.0	176.1	4.8%
Diğer	1.2	2.2	3.1	43.2%
Toplam	153.6	189.0	199.7	5.7%

*: Toplam nominal değer.

Halka Açık Şirketlerin Piyasa Değeri				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
Milyon YTL	96,073	132,556	166,255	25.4%
Milyon \$	69,003	98,073	124,853	27.3%
Halka Açık Kısmın Piyasa Değeri (Milyon \$)	17,459	26,390	37,141	40.7%
Ortalama Halka Açıklık Oranı	25.3%	26.9%	29.7%	10.6%

Halka Açık Şirket Sayısı				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
İMKB'de Kote Şirketler	285	297	301	1.3%
İMKB'de İşlem Gören Şirketler	285	297	300	1.0%

Birincil Halka Arzlar				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
Toplam Hacim (Milyon \$)	11.3	481.8	478.0	-0.8%
Şirket Sayısı	2	12	7	-41.7%

Halka Açık Şirket Karlılığı				
	2001	2002	2003	%Δ
Kar Eden Şirket Sayısı	231	207	221	6.8%
Zarar Eden Şirket Sayısı	76	81	64	-21.0%
Kar Edenlerin Toplam Karı (Bin YTL)	4,670,899	5,507,834	6,499,432	18.0%
Zarar Edenlerin Toplam Zararı (Bin YTL)	-2,688,115	-1,035,591	-468,071	-54.8%
Toplam Kar/Zarar (Bin YTL)	1,982,784	4,472,244	6,031,361	34.9%
Kar Edenlerin Toplam Karı (Milyon \$)	3,784	3,500	4,480	28.0%
Zarar Edenlerin Toplam Zararı (Milyon \$)	-2,178	-679	-314	-53.8%
Toplam Kar/Zarar (Milyon \$)	1,606	2,821	4,166	47.7%

Kurumsal Yatırımcı Portföy Büyüklüğü				
Milyon \$	2003	2004	01/09/2005	%Δ
A Tipi Yatırım Fonları	476	583	577	-1.1%
B Tipi Yatırım Fonları	11,494	17,708	20,453	15.5%
Emeklilik Yatırım Fonları	19	222	594	168.0%
Yatırım Ortaklıkları	135	220	267	21.5%
Gayrimenkul Yat.Ort.	715	752	1,413	88.0%
Risk Sermayesi Yat.Ort.	2	64	58	-8.8%
Toplam	12,842	19,548	23,377	19.6%
Kurumsal Yatırımcı/GSMH	5.7%	7.7%	7.8%	0.5%

Yatırımcı Sayısı				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
Açık Hesap Sayısı	2,077,742	2,177,516	2,241,200	2.9%
Bakiyeli Hesap Sayısı	1,106,752	1,072,663	1,068,683	-0.4%
Bakiyeli Hesap/Toplam Nüfus	1.6%	1.6%	1.6%	0.0%

Sermaye Piyasası Özet Verileri

Yabancı Yatırımcı İşlemleri				
Milyon \$	2003	2004	07/2005	%Δ
Saklama Bakiyeleri	8,954	16,141	22,281	38.0%
İşlem Hacimleri	17,334	37,368	41,938	12.2%
Net Alışları	1,010	1,430	2,320	62.3%

TSPAKB Üyeleri*				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
Aracı Kurumlar	118	112	109	-2.7%
Bankalar	44	42	41	-2.4%
Toplam	162	154	150	-2.6%

*: Dönem sonu itibarı ile.

Faaliyet Gösteren Aracı Kuruluş Sayısı				
	2003	2004	07/2005	%Δ
Hisse Senedi Piyasasında				
Aracı Kurum	117	112	110	-1.8%
Tahvil/Bono Piyasasında				
Aracı Kurum	117	112	110	-1.8%
Banka	44	43	42	-2.3%
Tahvil/Bono Piyasası Toplam	161	155	152	-1.9%

Aracı Kuruluşların İşlem Hacimleri				
Milyar \$	2003	2004	07/2005	%Δ
Hisse Senedi Piyasasında				
Aracı Kurum	197	312	211	-32.4%
Tahvil/Bono Piyasasında				
Aracı Kurum	432	650	412	-36.6%
Banka	1,317	2,473	1,854	-25.0%
Tahvil/Bono Piyasası Toplam	1,748	3,123	2,266	-27.4%
Toplam İşlem Hacmi	1,945	3,435	2,477	-27.9%

Aracı Kurumlarla İlgili Veriler				
Milyon \$	2001	2002	2003	%Δ
Aktif Toplamı	653.5	607.8	929.7	53.0%
Özsermaye Toplamı	394.8	435.9	642.8	47.5%
Net Komisyon Gelirleri	276.1	201.1	234.6	16.7%
Esas Faaliyet Karı	75.3	0.2	42.8	19723.1%
Net Kar	176.9	70.2	92.1	31.3%
Personel Sayısı	7,156	6,636	6,035	-9.1%
Şubeler	219	243	227	-6.6%
İrtibat Bürosu	88	96	78	-18.8%
Acente Şubeleri	3,948	3,656	3,993	9.2%

İMKB-100 Endeksi ve İşlem Hacmi				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
İMKB-100	18,625	24,972	31,702	27.0%
İMKB-100 - En Yüksek	18,708	25,106	32,010	27.5%
İMKB-100 - En Düşük	8,792	15,804	22,888	44.8%
Günlük Ort.İşlem Hacmi (Milyon \$)	407	593	724	22.0%

Yurtdışı Borsa Endeksleri				
	2003	2004	02/09/2005	%Δ
Fransa CAC 40	3,541	3,821	4,403	15.2%
Almanya DAX	3,965	4,256	4,851	14.0%
İngiltere FTSE 100	4,477	4,820	5,328	10.5%
Japonya Nikkei 225	10,677	11,489	12,600	9.7%
Hong Kong Hang Seng	12,576	14,230	15,222	7.0%
S&P 500	1,110	1,214	1,222	0.7%
Nasdaq 100	1,468	1,624	1,610	-0.8%

Haftalık olarak güncellenen Sermaye Piyasası Özet Verileri Tablosuna www.tspakb.org.tr adresindeki internet sitemizden ulaşabilirsiniz.

TSPAKB TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI ARACI KURULUŞLARI BİRLİĞİ

sermaye piyasasında gündem, TSPAKB'nin aylık iletişim organı olup, para ile satılmaz.

TSPAKB adına İmtiyaz Sahibi:

Müslüm Demirbilek

Genel Yayın Yönetmeni:

İlkay Arıkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Alparslan Budak

Yayın Türü: Yaygın, süreli.

Yönetim Yeri: TSPAKB

Büyükdere Caddesi No:173

1. Levent Plaza, 1. Levent 34394 İstanbul

İnternet: www.tspakb.org.tr

E-posta: tspakb@tspakb.org.tr

Basım Yeri: Printcenter

Cem Sultan Sok. 2A, 4. Levent 34416 İstanbul

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), aracı kuruluşların üye olduğu, kamu tüzel kişiliğini haiz özdüzenleyici bir meslek kuruluşudur.

Birliğin 109 aracı kurum ve 41 banka olmak üzere toplam 150 üyesi vardır.

Misyonumuz;

Çalışanları en üst derecede mesleki bilgi ile donatılmış, etik değerlere bağlı, rekabeti yatırımcılara daha kaliteli ürün ve hizmet sunumu şeklinde algılayan ve saygınlığına önem veren bir meslek mensupları kitleleri oluşturmak; sermaye piyasasını geliştirmek ve bu yolla ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

(Sayfa 25'ten devam etmektedir.)

Efektif vergi oranı %29 olarak hesaplanırken, sektörün ilk üç aydaki net karı 71 milyon YTL (54 milyon \$) olarak gerçekleşmiştir.

Kar marjlarına kısaca değinmek gerekirse, aracı kurumlar 100 YTL'lik gelirlerinin 61 YTL'sini Faaliyet Giderlerine harcamakta, 39 YTL'si Net Esas Faaliyet Karı olarak kalmaktadır. Diğer Faaliyet Gelirlerinin net pozitif etkisi ile Vergi Öncesi Kar marjı %43'e ulaşmakta, vergilerin düşülmesinin ardından sektörün Net Kar Marjı %30,5 olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak aracı kurum sektörü, 2005 yılının ilk 3 ayını olumlu mali sonuçlarla tamamlamıştır. Karlılığın yılın geri kalanında da sürdürülmesi halinde, son dört yıldır küçülmekte olan sektörün yeniden büyümeye başladığı söylenebilecektir.

Bu bülten Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği ("TSPAKB") tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu bültende yer alan her türlü bilgi, değerlendirme, yorum ve istatistiki değerler hazırlandığı tarih itibarıyla güvenilirliğine inanılan kaynaklardan elde edilerek derlenmiştir. Bilgilerin hata ve eksikliğinden ve ticari amaçla kullanılmasından doğabilecek zararlardan TSPAKB hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Bu bültende yer alan bilgiler kaynak gösterilmek şartıyla izinsiz yayınlanabilir.